

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
Відокремлений структурний підрозділ
«Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка»

Циклова комісія професійно-педагогічної підготовки

КУРСОВА РОБОТА

з педагогіки на тему:

«Формування навичок дослідницької роботи в учнів початкових класів»

Здобувача фахової передвищої освіти
11 ПО групи

Спеціальності 013 Початкова освіта

Шнайдер Маргарита Олександрівна

Керівник: доктор філософії

Біліченко Т. М.

(Прізвище та ініціали)

Дата захисту 25.06.25

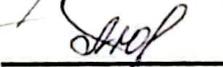
Оцінка за національною шкалою Відмінно

Бали 95 Оцінка ECTS A

Члени комісії:

 В. С. Каплюк

(підпис, ініціали та прізвище)

 С. О. Жовхалеко

(підпис, ініціали та прізвище)

 В. С. Федотенко

(підпис, ініціали та прізвище)

Глухів-2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	5
1.1. Педагогічні аспекти вивчення питання формування навичок дослідницької роботи в молодших школярів	5
1.2. Особливості розвитку дослідницьких умінь та навичок у молодшому шкільному віці	8
1.3. Педагогічні умови організації дослідження молодших школярів	15
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ	18
2.1. Отримання попередніх показників рівня сформованості дослідницьких умінь і навичок у молодших школярів.....	18
2.2. Розробка та реалізація системи роботи щодо формування навичок дослідницької роботи в учнів початкових класів	22
2.3. Порівняльний аналіз отриманих результатів.....	27
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	37

ВСТУП

У сучасній освіті основне місце займають вимоги до виховання вільної особистості, розвитку її індивідуальності, формування навичок, самостійного руху в інформаційному просторі. Такий підхід до навчання забезпечує формування в учнів готовності до саморозвитку і неперервної освіти, проектування і конструювання соціального середовища розвиток школярів у системі освіти; активну навчально-пізнавальну діяльність учнів; побудову освітнього процесу з урахуванням індивідуальних, вікових, психологічних і фізіологічних особливостей кожного учня.

Одним з найефективніших способів організації навчального процесу є дослідницька діяльність, яка є вимогою сучасності. Сучасні освітні стандарти, зокрема Новий Державний стандарт початкової освіти та концепція Нової української школи, спонукають педагогів до впровадження інноваційних підходів у навчанні. Таким підходом є дослідницьке навчання, яке забезпечує систематичне використання вправ, спрямованих на розвиток дослідницьких навичок учнів.

Залучення молодших школярів до дослідницької діяльності в межах інтегрованого курсу дозволяє виховувати формування їхнього мотиву до навчання, активізувати пізнавальну діяльність як під час уроків, так і поза їхніми межами, розвивати аналітичні здібності, а також сприяти адаптації учнів до сучасного освітнього середовища та визначати індивідуальну траєкторію розвитку.

Дослідження й експерименти відіграють ключову роль у розвитку пізнавальних здібностей молодших школярів. Вони сприяють кращому розумінню природних явищ, допомагають спостерігати властивості різних об'єктів і процесів, формують матеріалістичне сприйняття світу, а також розвивають спостережливість, мислення та мовлення учнів.

Психологічні основи дослідницького методу в навчанні розкрито в публікаціях Л. Виноградової, О. Савенкова. Особливості дослідницької діяльності молодших школярів висвітлено в працях Т. Байбари, Н. Бібик,

В. Бондар, Н. Голуб, В. Давидова, А. Занкова, Я. Кодлюк, В. Паламарчук, О. Савченко та ін.

Саме тому тема «Формування навичок дослідницької роботи в учнів початкових класів» є актуальною в наш час.

Об'єкт дослідження: процес формування навичок дослідницької роботи у дітей молодшого шкільного віку.

Предмет дослідження: способи формування дослідницьких умінь і навичок в учнів під час навчальних занять.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати і експериментально дослідити особливості формування навичок дослідницької роботи учнів початкової школи.

Завдання:

1. Здійснити аналіз наукових джерел та спеціальної літератури щодо проблеми формування дослідницьких умінь та навичок у дітей молодшого шкільного віку.

2. Дослідити рівень сформованості дослідницьких умінь в учнів початкових класів.

3. Розробити систему роботи щодо формування дослідницьких умінь і навичок у молодших школярів під час проведення навчальних занять.

4. Впровадити систему в практику навчального закладу, визначити її ефективність.

Для розв'язання поставлених завдань були використані такі **методи дослідження:** аналіз психолого-педагогічної літератури, синтез, систематизація та узагальнення даних, психолого-педагогічний експеримент.

Новизна та практичне значення роботи: полягає в тому, що отримані експериментальні результати розширюють і збагачують традиційні підходи до формування навичок дослідницької роботи у молодших школярів в умовах загальноосвітнього закладу освіти, запропонована система занять може бути використана в практичній діяльності учителя початкових класів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

1.1. Педагогічні аспекти вивчення питання формування навичок дослідницької роботи в молодших школярів

Освіта має значний потенціал для розвитку особистості, здатної до різноманітної пізнавальної та творчої діяльності. Проте для цього необхідно, щоб учні опанували відповідні навички. Важливим етапом залучення дитини до дослідницької діяльності – тобто до процесу пізнання навколишнього світу, власного «я» та свого місця в ньому – є формування дослідницьких умінь.

Проблема розвитку умінь давно розглядається в педагогічній науці. Традиційно їх розпочати як результат засвоєння нової дії або способу діяльності, що базується на певних знаннях і використовується для розв'язання конкретних завдань. Уміння є творчими діями, пов'язаними з креативним мисленням, після чого вони відображають здатність і готовність людини до виконання завдань. Їхня основа – це знання теоретичних аспектів діяльності (понять, законів, теорій), способів реалізації дій, їхнього змісту та конкурентності (конкурсу).

Гончаренко С.У. розглядає «уміння» як здатність належно виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок. Уміння передбачає використання раніше набутого досвіду, певних знань. Навички, на його думку, навчальні дії, які набувають внаслідок багаторазового виконання автоматизованого характеру. Між уміннями та навичками існує тісний взаємозв'язок. Вміння – це готовність до свідомих і точних дій, а навичка – автоматизована ланка цієї діяльності. Елементи умінь часто переходять в навички [3, с. 278].

С. Омельчук дає наступне визначення навчально-дослідницьким умінням: «уміння застосовувати прийом відповідного наукового методу

пізнання в умовах розв'язання навчальної проблеми, у процесі виконання навчально-дослідницького завдання»; «складне психічне утворення (синтез дій інтелектуальних, практичних, самоорганізації та самоконтролю, засвоєних і закріплених у способах діяльності), яке лежить в основі готовності школярів до пізнавального пошуку і виникає в результаті управління навчально-дослідницькою діяльністю учнів» [13, с. 46].

Отже, дослідницькі вміння можна розглядати як більш високий, творчий рівень розвитку загальнонавчальних навичок. До дослідницьких умінь входять такі якості та можливості особистості, як уміння виявляти протиріччя, формулювати проблему, визначати мету й завдання дослідження, висувати гіпотезу, вибирати та використовувати методи дослідження, збирати та аналізувати інформацію, самостійно планувати нашу діяльність поетапно, перевіряти гіпотезу, аргументовано висловлювати власну думку та оцінювати результати своєї роботи.

Наукове осмислення поняття «навчально-дослідницька діяльність» ґрунтується на ідеях Сократа, Конфуція, Ж.Ж. Руссо, Дж. Локка, О. Духновича, К. Ушинського, В. Сухомлинського, С. Русової та ін., які в певні історичні періоди розвитку людства наголошували на необхідності організації навчання, спрямованого на відкриття суб'єктивно нових знань і способів діяльності.

Основою для зародження смислового поля поняття «навчально-дослідницька діяльність» слугують праці, у яких розглянуто навчальну діяльність, її структуру, особливості організації такої діяльності в початковій школі (Т. Байбара, Н. Бібік, М. Вашуленко, Я. Кодлюк, О. Онопрієнко, О. Савченко тощо). На формування дефініції «навчально-дослідницька діяльність» суттєво вплинули роботи Т.Байбари, С. Омельчука, О. Пометун, О. Савенкова та інших педагогів і психологів [1], [13], [18].

О. Савченко у своїй статті «Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності молодших школярів» відзначає, що

навчальне середовище має найбільший розвивальний вплив, коли дитина активно взаємодіє з ним у процесі пізнання, що сприяє продуктивній взаємодії. Дослідницька діяльність у початковій школі охоплює як практичні, так і теоретичні аспекти пізнання, маючи різнорівневий характер. Молодші школярі проявляють дослідницьку позицію в різних ситуаціях: спостерігаючи та проводячи експерименти в природі, аналізуючи зміст прочитаного тексту, вступаючи в явний діалог з автором, створюючи власні вироби, знаючи нові способи розв'язання завдань, збираючи інформацію для проєктів або проводячи аналогії між розширеними явищами. Формування дослідницької позиції покращується на ставлення дитини не лише до навчання, а й до її повсякденного життя. У такому випадку можна говорити про розвиток дослідницької поведінки, яка проявляється незалежно від середовища, у якому буває дитина [17, с. 41-42].

У науковій літературі зустрічаються різноманітні тлумачення дослідницької поведінки, зокрема, дослідницька поведінка – вид поведінки, що ґрунтується на основі пошукової активності та спрямована на вивчення нестандартного об'єкта або вирішення нетипової ситуації (Савенков О. І.) [17, с. 29].

«Уміння вчитися» у розвитку ключової компетентності значною мірою залежить від формування загальнонавчальних умінь і навичок у молодших школярів. Сьогодні до них входять не лише традиційні навчальні навички, а й уміння працювати з навчальним обладнанням, проводити елементарні дослідження, брати участь у проєктній діяльності, моделювати й прогнозувати результати, формулювати рефлексивні судження, опрацьовувати інформацію з різних джерел і логічно її аналізувати. Дослідницька діяльність вимагає оволодіння комплексом відповідних навичок, зокрема: уміння визначати проблему, висувати гіпотези, спостерігати, проводити експерименти, давати визначення поняттям тощо. Основою дослідницького підходу до навчання є природне прагнення дитини самостійно пізнавати навколишній світ. Головною метою наукового

навчання є розвиток готовності й здатності учнів до самостійного та творчого розвитку нових способів діяльності.

Педагогічні та психологічні дослідження доводять, що оригінальність мислення, навички співпраці та творчі можливості найкраще розкриваються й розвиваються під час діяльності, особливо дослідницької. Це особливо актуально для учнів початкової школи, після чого саме в цьому віці навчальна діяльність стає основною й спрямована на розвиток когнітивних здібностей. Дослідницький інтерес є природною рисою дітей, які тільки починають навчання в школі. Дослідницька діяльність є інтелектуально-творчим процесом, що обґрунтовується на пошуковій активності та дослідницькій поведінці. Вона включає аналіз навчальної ситуації чи проблеми, прогнозування можливих результатів, моделювання й реалізацію навчальної дії, а також корекцію дослідницької поведінки. Пошукова активність реагує на відповідь на нестандартну проблему, яка потребує пропозиції, і може бути спрямована як на зміну самої ситуації, так і на переосмислення ставлення до неї. Головною особливістю таких ситуацій є неможливість знайти рішення за допомогою звичайних, автоматизованих способів, що стимулює пошук нових підходів і розвиває дослідницьке мислення.

1.2. Особливості розвитку дослідницьких вмінь та навичок у молодшому шкільному віці

Навчально-дослідницька діяльність є однією з найперспективніших форм навчання в сучасній школі, завдяки покращенню виявлення та розвитку як інтелектуальних, так і творчих здібностей учнів. Особливо важливо ще на початковому етапі навчання забезпечити умови, які б сприяли реалізації природної потреби цього віку в пошуковій активності. Основу дослідницької діяльності складають:

- розвиток пізнавальних умінь і навичок учнів;
- вміння орієнтуватися в інформаційному просторі;

- уміння самостійно конструювати свої знання;
- уміння інтегрувати знання з різних галузей наук;
- уміння критично мислити.

Оволодіння молодшими школярами на доступному рівні дослідницькою діяльністю зумовлює необхідність формування в них дослідницьких умінь та навичок. На сучасному етапі розвитку освіти в Україні вчителі мають:

- включити молодших школярів у самостійне розв'язання навчальних завдань і допомогти відчувати задоволення від дослідницької діяльності;
- цілеспрямовано формувати мислення, розвивати інтелектуальні вміння, інакше кажучи, навчання розумових умінь, процесів пізнавального пошуку. Головним у розвитку інтелектуальних умінь стало критичне мислення;
- створити умови для розвитку творчої особистості, її самовизначення та самореалізації, а також успішної соціалізації.

Зважаючи на термін навчання в початковій школі і важливість окремих способів діяльності для дітей молодшого шкільного віку, є необхідність виділення групи таких дій, які є найважливішими, незамінними у структурі кожного дослідницького вміння та доступними для засвоєння на початковому етапі навчання [11].

Акумулюючи дослідження науковців, передовий педагогічний досвід, ми вибудували систему формування дослідницьких умінь та навичок за такими напрямками:

- уміння усвідомлювати проблему. Не можна вимагати від дитини, щоб вона, починаючи дослідження, чітко сформулювала проблему. Саме формулювання проблеми часто виникає лише тоді, коли проблему вже розв'язано. Не потрібно вимагати чіткого формулювання проблеми та визначення мети. Досить її загальної приблизної характеристики:

- уміння ставити питання. У процесі дослідження запитання відіграє ключову роль. Запитання націлює мислення дитини на пошук відповіді, таким чином викликає потребу в пізнанні;

- уміння висувати гіпотези. Гіпотеза – це передбачене знання, але не доведене логічно та не підтверджене досвідом;

- уміння давати визначення понять. Визначити поняття – указати, що воно означає, виявити ознаки, які йому належать. Мета визначення – уточнення змісту понять.

Навички дослідницької діяльності формують поступово. Спираючись на вимоги навчальних програм початкової школи, ми склали моделі учнів 1–4 класів з розвитку дослідницьких здібностей.

Оволодіння дослідницькими уміннями та навичками учнями 1 класу:

1. Уміння бачити проблеми: намічає основне в практичному завданні; виділяє наголошений склад; визначає головне в мультфільмі, тексті.

2. Уміння ставити питання: відповідає на низку запитань із загальної теми, відповідає на запитання «чому?»; використовує засоби наочності як образну опору.

3. Уміння висувати гіпотези: вчиться бачити суперечності й висловлює думки про можливе рішення.

4. Уміння давати визначення поняттям: виконує порівняння в одному напрямі (відмінність або схожість); порівнює за формою, розміром, призначенням.

5. Уміння класифікувати предмети: класифікує слова в групи за їх змістом; виділяє зайве слово серед групи слів; об'єднує предмети в групи за спільною ознакою.

6. Розвиток умінь спостерігати: виділяє зовнішні ознаки знайомих предметів, явищ; для полегшення розуміння визначень використовує наочність; знаходить відмінності й подібності; знаходить помилки в малюнках.

7. Розвиток умінь і навичок експериментувати: намічає послідовність дій; переказує коротко текст; проводить нескладний аналіз тексту.

8. Розвиток умінь висловлювати судження та робити умовиводи: висловлює судження, робить висновок про його істинність.

9. Уміння робити висновок про приналежність предметів до загального родового поняття.

10. Розвиток умінь складати тексти: вчиться складати тексти; придумує заголовок, робить малюнок до прослуханого, прочитаного тексту; виділяє на слух основні компоненти тексту.

Оволодіння дослідницькими вміннями та навичками учнями 2 класу:

1. Уміння бачити проблеми: виконує елементарний аналіз, завершує його простою логічною оцінкою; аналізує інформацію.

2. Уміння ставити питання: уміє ставити питання й відповідати на них: «Чому ти так думаєш?», «Про що розповідається далі?».

3. Уміння висувати гіпотези: бачить суперечності, висловлює просте припущення про можливе рішення.

4. Уміння давати визначення поняттям: уміє розширювати задане родове поняття.

5. Уміння класифікувати: розділяє ціле на частини, бачить окремі компоненти в цілісному зображенні; уміє зіставляти на однотипному матеріалі два предмети, два живі організми, картинки за формою, кількістю, величиною, кольором, цільовим призначенням.

6. Розвиток умінь спостерігати: виділяє істотні й неістотні ознаки предметів, нескладних явищ; уміє виділяти головне та другорядне.

7. Розвиток умінь і навичок експериментувати: проводить нескладні досліди; намічає план дій під керівництвом учителя; перевіряє результат за зразком.

8. Розвиток умінь висловлювати судження та робити умовиводи: розрізняє істотні й неістотні ознаки предметів, явищ і на цій основі знаходить подібність або відмінність; здійснює практичну систематизацію.

9. Уміння робити висновки: порівнює уривки, слова, вчинки, мотиви, дії героїв казок; на основі вмінь аналізувати, порівнювати, виділяти головне формулює узагальнення; підводить знайомі однотипні предмети під загальне родове поняття; порівняння закінчує елементарним висновком.

10. Розвиток уміння складати тексти: придумує заголовки; пояснює заголовки; складає простий план; опановує картинний план.

Оволодіння дослідницькими уміннями та навичками учнями 3 класу:

1. Уміння бачити проблеми: висловлює просте припущення про послідовність дій, необхідних для розв'язання проблеми, про можливі способи рішення.

2. Уміння ставити питання: виділяє предмет думки в тексті, відповідаючи на питання: «Про кого (про що) йдеться?», «Що йдеться про це?»; знаходить у тексті найбільш важливі слова; придумує питання до тексту й малюнку; відповідає на запитання із загальної теми.

3. Уміння висувати гіпотези: вправляється в розпізнаванні нових функцій об'єкта (відповідаючи на запитання на кшталт: «Як ще можна використовувати цей предмет?»); висловлює просте припущення про послідовність дій, необхідних для розв'язання проблеми.

4. Уміння давати визначення поняттям: накопичує досвід визначення й пояснення понять через практичний, наочний показ предмета, явища, через указівку, опис; зіставляє і протиставляє за конкретними ознаками два предмети, явища, слова в рідній і споріднених мовах, речення, геометричні фігури, числа, прості завдання, приклади.

5. Уміння класифікувати: уміє виділяти істотні та неістотні ознаки нескладних предметів, явищ, подій; на основі зіставлення двох нескладних практичних, наочних, словесних об'єктів (предметів, фактів,

явищ, подій) формулює часткові узагальнення індуктивно; оформлює узагальнення у вигляді плану; проводить просте групування й систематизацію об'єктів і явищ; на основі аналізу малюнків, таблиць і схем знайомиться з простими способами узагальнення.

6. Розвиток умінь спостерігати: проводить за планом нескладні спостереження; придумує завдання за зразком.

7. Розвиток умінь і навичок експериментувати: учиться осмислювати суперечності в процесі проведення нескладних дослідів, спостережень, аналізу простої вербальної й наочної інформації.

8. Розвиток умінь висловлювати судження й робити умовиводи: порівнює інформацію, аналізує й порівнює вчинки героїв казок, розповідей; учиться послідовності порівняння і його цілеспрямованості; учиться завершувати думку простим логічним висновком.

9. Уміння робити висновки: виділяє головне; аналізує й порівнює прості організаційні та практичні дії і їхні результати, робить висновки за підсумками аналізу й порівняння.

10. Розвиток умінь складати тексти: виробляє елементарний смисловий аналіз тексту; відтворює основні елементи прочитаного; придумує свої заголовки до казки, розповіді, телефільму, мультфільму; робить елементарний смисловий аналіз, аналізує завдання за складовими елементами, користується картинним планом-орієнтиром.

Оволодіння дослідницькими уміннями та навичками учнями 4 класу:

1. Уміння бачити проблеми: виконує елементарний аналіз різної інформації; розподіляє ціле на складові під час виконання практичних дій; здійснює елементарний смисловий аналіз тексту, розповіді вчителя, відтворює в бесіді основні смислові частини прослуханого, побаченого; аналізує відповідь товариша за планом.

2. Уміння ставити питання: виділяє суб'єкт, сюжет прочитаного тексту і його частин, відповідаючи на запитання: «Що йдеться про...?»; уміє придумувати заголовки, складати простий план невеликого тексту.

3. Уміння висувати гіпотези: аналізує умови завдання; виділяє відоме та невідоме; може пригадати правило, необхідне для певного випадку; виконавши завдання, перевіряє правильність його виконання.

4. Уміння давати визначення поняттям: уміє розподіляти інформацію на логічні частини, визначати й розрізняти родові та видові поняття; уміє порівнювати різну за призначенням інформацію; здійснює порівняння двох об'єктів із введенням третього; зіставляє і протиставляє явища й факти.

5. Уміння класифікувати: уміє порівнювати в межах якісного рівня; виконує повне порівняння з дотриманням його послідовності: визначення об'єкта і мети порівняння, виділення основних ознак, установлення відмінності й подібності; формулює висновки.

6. Розвиток умінь спостерігати: уміє спостерігати за об'єктами, переключатися з одного пошуку рішення на інший; знаходить і виправляє помилки.

7. Розвиток умінь і навичок експериментувати: проводить практичні дії з метою перевірки та порівняння; уміє використовувати накопичений практичний досвід.

8. Розвиток умінь висловлювати судження та робити умовиводи: уміє розшифрувати задане родове поняття; конкретизує заголовок, малюнок; складає простий словесний план; читає прості таблиці, використовує прості схеми.

9. Уміння робити висновки: аналізує результати дій і робить висновки за підсумками аналізу; уміє оцінювати якість власної роботи, здійснює взаємоперевірку.

10. Розвиток умінь працювати з книгою: складає тексти різних типів на задану тему; аналізує тексти; уміє знаходити потрібну інформацію; складає зв'язну розповідь за планом [14, с. 90-93].

Отже, слід зазначити, що процес формування дослідницьких навичок є поступовим, який ускладнюється щороку і тому потрібно створити відповідні педагогічні умови для їх розвитку.

1.3. Педагогічні умови організації дослідження молодших школярів

Молодший шкільний вік є одним з найважливіших етапів в житті дитини, який багато в чому визначає його подальший розвиток. Проте, досвід залучення в дослідну діяльність молодших школярів недостатньо висвітлений в педагогічній літературі, незважаючи на те, що сензитивність даного вікового періоду передбачає включення молодших школярів до занять дослідницької діяльності [9, с. 110].

У молодшому шкільному віці дослідницька діяльність знаходиться на етапі формування, що визначають її характерні особливості:

- залучення молодших школярів до досліджень базується на їх природному пізнавальному інтересі, який є домінуючим у цьому віковому періоді;

- через обмежений досвід у проведенні досліджень важливу роль в їхній організації успішно виконують не лише самостійні дослідницькі завдання, а й спеціальні завдання, спрямовані на розвиток відповідних навичок.

- дослідницькі вміння, які формуються в процесі такої діяльності, є складовою загальнонавчальних умінь, які є складовою спішного навчання.

На основі методичних джерел, а також аналізу освітньої практики початкової школи нами були виділені наступні педагогічні умови формування дослідницьких умінь молодших школярів [4, с. 59]:

1. Облік вікових і індивідуальних особливостей дітей: використання адекватних методів навчання; адаптація понять, пов'язаних з дослідницькою діяльністю, до віку учнів; доступність форм і методів досліджень, що проводяться, відповідність тематики дослідження віковим

особливостям і особистісним інтересам молодших школярів. Дослідження повинно бути посильним, цікавим і значущим для дитини, корисним для його особистісного розвитку. Індивідуальний підхід дозволяє враховувати здібності, можливості, інтереси, темп роботи кожного учня, регулювати допомогу дорослого, яку вони надають в процесі навчального дослідження.

2. Мотивованість дослідницької діяльності учнів реалізується за рахунок створення ситуацій практичного та інтелектуального утруднення в урочній та у позаурочній діяльності, актуалізації потреби в нових знаннях, в розширенні кола інтересів учнів, повідомлення ним знань про дослідницьку діяльність та її значення для людини. Необхідно допомагати учням бачити сенс їх творчої дослідницької діяльності, її можливості в реалізації власних здібностей, в саморозвитку і самовдосконаленні, розуміти цінність дослідницької діяльності.

3. Діяльність педагога, що реалізує позицію організатора навчально-дослідницької діяльності. Педагог повинен володіти знаннями про дослідницьку діяльність, включатися в співробітництво і співтворчість, володіти творчим потенціалом для організації процесу навчального дослідження, відповідного віку та інтересам дітей, створювати творчу освітнє середовище шляхом організації пошуку, заохочення творчих починань і дій дітей, використання творчих дослідницьких завдань, продуктивних методів навчання, створення можливостей для самореалізації учнів, для прояву їх самостійності і ініціативності.

Умови ефективності дослідницької діяльності:

1. Проведення дослідження має бути цікавим і бажаним як для учня, так і для вчителя. Якщо хоча б одна зі сторін не цікавилася у вибраному напрямку чи темі, успішне дослідження стане малоімовірним.

2. Учень повинен мати навички для виконання дослідницької роботи, але перш за все, ці вміння має опанувати вчитель. Неможливо ефективно керувати дослідницькою діяльністю, не розуміючи її структури, методики та

ключових напрямків. Крім того, для успішного виконання дослідження в учня вже повинні бути сформовані певні компетентності.

3. Учень повинен отримати задоволення від своєї роботи. (І вчитель теж – від своєї діяльності і від роботи учня).

Отже, створення належних педагогічних умов сприяє успішній організації дослідницької діяльності та формуванню у учнів дослідницьких умінь.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

2.1. Отримання попередніх показників рівня сформованості дослідницьких умінь і навичок у молодших школярів

Для перевірки гіпотези була організована експериментальна робота, яка проходила на базі ЗОШ № 1 м. Буринь. В експерименті брали участь 40 дітей першого класу, з яких 20 дітей ми віднесли до експериментальної групи (1 – «Б» клас), а 20 – до контрольної (1 – «А» клас)

Метою експериментальної роботи стало дослідження рівня сформованості дослідницьких умінь у учнів початкових класів та реалізація системи роботи щодо формування дослідницьких умінь і навичок у молодших школярів під час проведення навчальних занять.

Завдання експериментальної роботи:

1. Виявлення в учнів рівня сформованості дослідницьких умінь.
2. Реалізувати систему роботи щодо формування навичок дослідницької роботи у учнів початкових класів в процесі навчальної діяльності.
3. Виявити динаміку впливу розвивальної роботи на процес формування навичок дослідницької роботи у молодшого школяра.

Мета констатувального етапу – виявити рівень розвитку дослідницьких умінь у молодших школярів.

На даному етапі нами вирішувалися такі завдання:

- 1) визначити критерії та показники розвитку дослідницьких умінь у молодших школярів;
- 2) підібрати та провести діагностичні методики для виявлення рівня розвитку дослідницьких умінь у молодших школярів.

На констатувальному етапі дослідження ми вивчали рівень розвитку двох груп дослідницьких умінь: організаційно-практичних та інформаційних.

Ми взяли за основу критерії, виділені О. Гладковою, покладені в основу опису рівнів розвитку дослідницьких умінь молодших школярів:

- 1) мотивація учнів по відношенню до дослідницької діяльності;
- 2) готовність учнів до реалізації дослідницьких умінь.

Для визначення рівня розвитку дослідницьких умінь виявляються рівні володіння кожним умінням комплексу. За показник приймається рівень сформованості сукупності умінь з означеними критеріями:

- низький рівень – переважання зовнішніх мотивів до дослідницької діяльності, труднощі у виконанні дій на кожному з етапів дослідження, робота в основному за аналогією під керівництвом вчителя;

- середній рівень – частковий прояв зовнішніх і внутрішніх мотивів до дослідницької діяльності, володіння деякими вміннями, що дозволяють проводити дослідження за допомогою вчителя; прояв елементів самостійності;

- високий рівень – переважання внутрішніх пізнавальних мотивів, володіння комплексом умінь, що дозволяє самостійно проводити дослідження, прояв самостійності на будь-якому з етапів дослідження.

Для діагностики сформованості дослідницьких умінь ми використовували методики, запропоновані О. Гладковою:

- 1) тестування учнів на визначення рівня мотивації до дослідницької діяльності;
- 2) діагностичні завдання на виявлення організаційно-практичних умінь: рівня загальнологічних умінь, визначення вміння спостерігати, інформаційних умінь.

Діагностичне дослідження на визначення рівня мотивації учнів по відношенню до дослідницької діяльності (див. Додаток А). Дітям пропонується три незакінчених речення і шість варіантів продовження для кожного. Педагог читає дітям фрази, пропонуючи обрати з варіантів

відповідей два, найбільш близькі для дитини. Кожна відповідь відповідає певній кількості балів. Сума балів допомагає визначити рівень розвитку дослідницьких умінь за даним критерієм. При необхідності допускається роз'яснення, уточнення, переформулювання питань.

Обробка результатів:

0 - 4 бали – низький рівень,

5 - 8 балів – середній рівень,

9 - 12 балів – високий рівень.

На перше незакінчене речення «Мені подобається вивчати щось нове, тому що ...» більшість дітей як молодшої так і експериментальної груп давали такі відповіді: «дізнаюся багато цікавого» – 55 %, «мною пишаються батьки» – 45%. Речення «Мені складно відповісти на питання, що цікавить, тому що ...» багато учнів закінчували так: «я багато ще не знаю» – 35 %, «мені заважають (кіт, собака, папуга тощо)» – 40 %. Останнє речення «Коли мені вдається знайти відповідь на цікаве для мене питання, мені найбільше подобається, що ...» діти закінчували так: «порадую батьків» – 45 %, «я став розумнішим» – 50 %. Таким чином, ми прийшли до висновку, що в учнів переважають зовнішні мотиви по відношенню до дослідницької діяльності.

Протоколи діагностики наведені у Додатку Б.

Результати експериментальної та контрольної груп представлені на діаграмі 2.1.

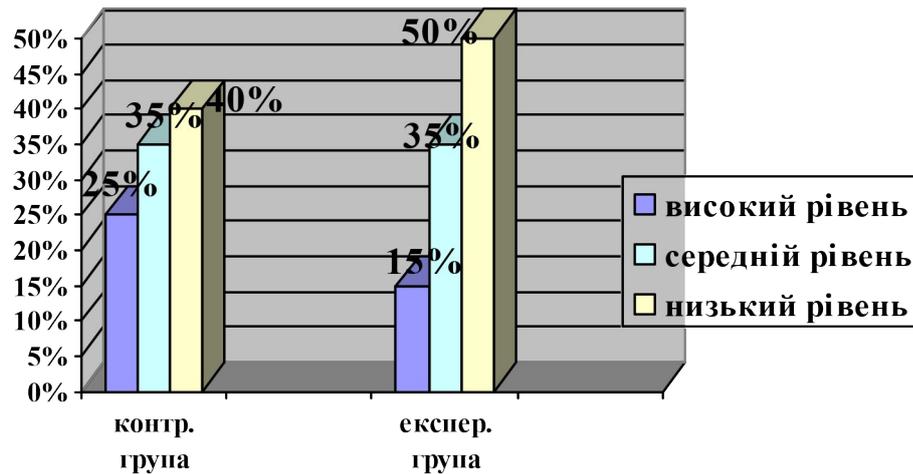

Рис. 2.1. Рівень мотивації до дослідницької діяльності у молодших школярів на констатувальному етапі експерименту

Результати діагностики щодо виявлення рівня мотивації учнів по відношенню до дослідницької діяльності показали, що у 25% учнів контрольної групи (1-А клас) високий рівень, у 35 % – середній рівень, у 40 % – низький рівень. В експериментальній групі (1-«Б» клас) високий рівень дорівнює 15 %, середній – 35 %, низький – 50 %.

Потім ми виявили рівень готовності молодших школярів до реалізації дослідницьких умінь. Дітям було запропоновано завдання на виявлення рівня розвитку організаційно-практичних умінь (загальнологічних умінь, вміння спостерігати, інформаційні). Дітям пропонувалося виконати кілька завдань на виявлення загальнологічних умінь (див. Додаток В). У процесі роботи ми фіксували, хто звертався за допомогою.

Виконання завдання оцінювалося за кількістю вірно виконаних завдань:

11 - 15 завдань – 2 бали, високий рівень;

6 - 10 завдань виконані вірно – 1 бал, середній рівень;

до 5 завдань виконано вірно – 0 балів, низький рівень.

Для проведення даного дослідження використовувалися предметні картинки. Результати діагностики представлені в Додатку Г.

Аналіз результатів діагностики на виявлення загальнологічних умінь в контрольній групі показав, що у 40% учнів високий рівень, у 35 % – середній рівень, у 25 % – низький рівень. В експериментальній групі показники наступні: 30 % – високий рівень, 25 % – середній, 45 % – низький.

Далі учням було запропоновано завдання на визначення вміння спостерігати. Дітям пропонується уважно розглянути картинку, що складається з великих пазлів. Через кілька хвилин учитель показує фрагменти такої ж картинки (пазлу). Якщо учень знайшов такий пазл, то він піднімає руку.

Обробка результатів:

знайдені до 5 пазлів – низький рівень,

6 - 11 пазлів – середній рівень,

більше 12 пазлів – високий рівень. За кожен знайдений пазл ставиться 1 бал. Результати діагностики відображені в Додатку Г.

Проведена діагностика щодо виявлення вміння спостерігати в контрольній групі показала, що у 20 % учнів високий рівень, у 40 % - середній рівень, у 35 % - низький рівень. В експериментальній групі високий рівень дорівнює також 20 %, середній – 35 %, низький – 50 %.

Для виявлення інформаційних умінь у молодших школярів ми використовували наступне завдання: дітям читався незнайомий текст. Після прочитання давалися завдання:

1. Питання за змістом прочитаного на осмислення тексту (суть є зрозумілою «+», ні «-»).

2. Повідомлення викривлених відомостей, які не містяться в тексті. Якщо учень стверджує про наявність почутої інформації в тексті – ставиться «+», ні «-».

3. Пропозиція намалювати цікавий фрагмент з тексту. Якщо відповідає змісту – «+», ні «-».

4. Придумування до тексту своєї кінцівки. Впорався - «+», ні «-».

Обробка результатів:

- 1 ствердну відповідь – низький рівень;
- 2 - 3 - середній рівень;
- 4 відповіді – високий рівень.

Результати діагностики представлені також в Додатку Г. Аналіз результатів діагностики на визначення рівня інформаційних умінь показав, що у 25 % учнів контрольної групи присутній високий рівень, у 40 % – середній рівень умінь, у 35 % – низький рівень. В експериментальній групі високий рівень у 20 %, середній – у 35 %, низький – у 45 %.

Ми узагальнили результати трьох діагностик на визначення готовності молодших школярів до реалізації дослідницьких умінь і виявили загальний рівень готовності до дослідницьких умінь у молодших школярів. В контрольній групі високий рівень складає 30 %, середній – 35 %, низький – 35 %. В експериментальній високий рівень був виявлений у 20 %, середній – у 30 %, низький – у 50 %.

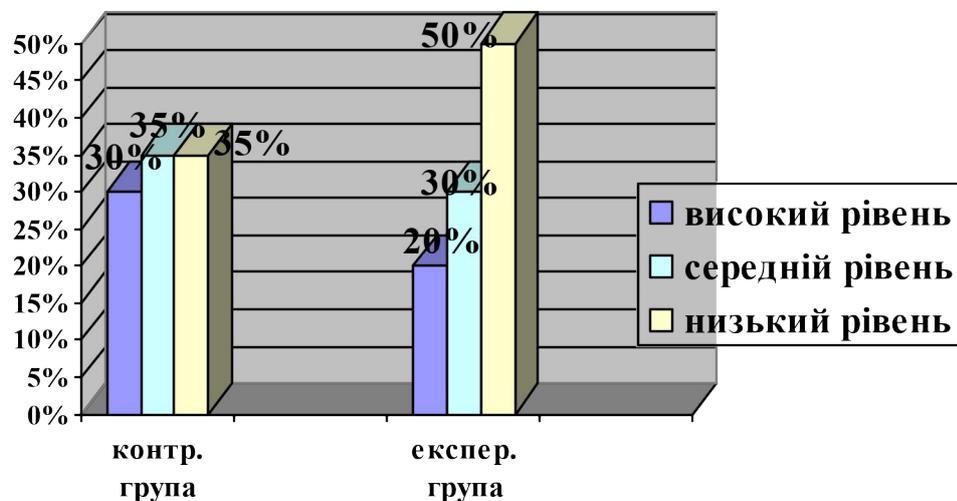

Рис. 2.2 Рівень готовності молодших школярів до реалізації дослідницьких умінь на констатувальному етапі експерименту

Отже, з вищезазначеного можна зробити висновок про те, що використані нами методики дослідження дозволили виявити рівні розвитку дослідницьких умінь у молодших школярів, особливості поведінки дітей під час обстеження і показали результати, над яким слід працювати.

2.2. Розробка та реалізація системи роботи щодо формування навичок дослідницької роботи в учнів початкових класів

Метою формувального експерименту було розробити і впровадити систему роботи щодо формування навичок дослідницької роботи у учнів початкових класів. Для цього була проведена робота під час занять інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (див. Додаток Д)

Завданням уроку на тему «Досліджуємо довкілля» [19] було дослідити органи чуття та деякі інструменти для дослідження довкілля. Учні закріпили назви органів чуття, їх функції та інструменти дослідження довкілля (терези, телескоп, ростомір, бінокль, мікроскоп, лупа), вчилися вибирати інструменти згідно з метою дослідження. На початку заняття діти закріпили свої знання з попереднього уроку щодо того, що таке довкілля, на які групи діляться його об'єкти. Перед об'єднанням в групи дітям було запропоновано відгадати загадки і обрати собі відповідну картинку. Працюючи в групах, діти досліджували різні органи чуття. Досліджуючи смак, діти куштували соки і визначали, що допомагає людині визначати смак. Нюхаючи різні ефірні олії, діти розрізняли запахи та прийшли до висновку щодо ролі нюхового аналізатора в цьому процесі. Дістаючи з мішечку предмети з закритими очима, діти визначили значущість дотику, шкіри. Експеримент зі звуками допоміг молодшим школярам усвідомити значущість слуху. Таким чином діти прийшли до висновку, що органи чуття допомагають нам орієнтуватися у довкіллі і досліджувати його. Працюючи з підручником, діти називали інструменти для дослідження довкілля та їх призначення. Після чого інформація була закріплена в працею в зошиті. Слухання і обговорення оповідання «Хто найголовніший» допомогло усвідомити значущість аналізаторів в житті людини. Це допомогло підвести підсумки уроку. Активну участь в обговоренні дослідів, оповідання приймали участь Максим Г., Юля Ц., Артем М., Каріна Ш., Максим К.

Під час заняття «Електричні прилади – помічники в моєму домі» [18] учні спробували усвідомити та проаналізувати, як електричні прилади допомагають у побуті; формувались навички безпечної поведінки та безпечного використання найпростіших електричних приладів. Після ранкового привітання та групової гри «Вітер дме», дітям було запропоновано посидіти в кріслі автора продовжити речення «Мені у моєму будинку затишно тому...» та отримати запитання від однокласників. Робота з інтелект-картами допомогла визначитись з природними та штучними джерелами світла і тепла. Гра «Збери помічників» допомогла впізнати прилад, який є помічником в домі, назвати його та висловити думку, яку користь він приносить у домі. Після чого діти прийшли до висновків про роль електроприладів в житті людини. Учні були ознайомлені з правилами безпечного користування побутовими приладами. Після перегляду мультфільму «Уроки обережності тітоньки сови» діти самі склали правила безпечної поведінки. Вивчений матеріал діти закріпили вправами в зошиті. Після чого діти вчилися досліджувати електроприлади на справність за зовнішніми ознаками та прийшли до висновків щодо безпечної поведінки з ними. Так Богдан С., Аліна К., Оля П., Назар І. робили умовиводи, припущення щодо наслідків.

Практико орієнтований проект - подорож «Повітря» [8] молодші школярі отримали уявлення про існування повітря, його роль для живих організмів; познайомились з властивостями повітря, з поняттям «вітер», вчилися досліджувати повітря. Після хвилинки психологічного настрою була проведена бесіда про підготовку до подорожі. Учні прослухали казку про Чарівника і повітря, яка допомогла зрозуміти користь повітряної оболонки для всього живого. Розшифрувавши назву уроку, молодші школярі отримали карту з чарівними зупинками. На зупинці «Повітряна лабораторія» діти махали клаптиками паперу, наповнювали повітрям целофан, дмухали на віяло. Кидаючи у стакан з водою різні предмети, діти дізналися про те, що повітря є і в них. На зупинці «Повітряний інформаційний центр» діти

отримали інформацію про роль повітря для живих організмів. На зупинці «Повітряна лікарня» діти дізналися яке значення має дихання для здоров'я людини. Працюючи з підручником (зупинка «Повітряна бібліотека»), діти визначали в якому місті краще жити людям. Під час роботи в зошитах учні визначали як люди використовують силу вітру. Під час розповіді діда Вітрюгана діти дізналися про злих і добрих родичів вітру. Вправа «Мікрофон» допомогла закріпити отримані на уроці знання.

Під час інтегрованого уроку з Я досліджую світ, математики та розвитку зв'язного мовлення на тему «Вода. Властивості води. Бережливе ставлення до води. Додавання, віднімання в межах 10» [19] учні не тільки повторювали і закріплювали додавання і віднімання в межах 10 та збагачували словниковий запас, а й вчилися спостерігати, робити узагальнення за результатами дослідів, спостережень. Після ранкової зустрічі, щоденних новин, оголошення теми уроку було показане відео «Подорож хмаринки», яке дало нову інформацію про коло обіг води в природі. Потім учням було запропоновано розфарбувати краплинки і приклеїти до будь-якої хмаринки. Працюючи в зошитах діти визначали, в яких предметах є вода, обводили їх. Після чого розв'язували приклади і зафарбувати скільки краплинок впаде на квіточку. Після фізкультхвилинки діти в групах займалися дослідницькою роботою. Діти визначали чи має вода форму, колір, смак, є розчинною. Це дало змогу дітям зробити певні висновки про властивості води. Активно ділилися своїми думками і припущеннями Аліна К., Дарина Г., Сашко С. Прослухане оповідання В. Сухомлинського «Камінь» допомогло зрозуміти вчинок хлопчика, який кидав каміння в воду.

На наступному уроці [5] діти закріпили свої знання про властивості води, а й за допомогою досліду, з'ясувати чим прісна вода відрізняється від солоної. Спочатку діти пригадали стани води, а під час дослідів з'ясували, чому вода є різною на смак і чому не тоне яйце. Прочитавши текст діти з'ясували, де знаходиться на планеті солоні і прісна вода та подивилися відеозапис про Мертве море.

Заняття на тему «Ґрунт» [18] допомогло сформувати уявлення про ґрунт, його склад та значення. Після ранкових зустрічей діти передивились відеоролик «Ґрунт», під час якого отримали нову інформацію. Займаючись дослідницькою роботою, діти кидали ґрунт у воду, розмішували його, роздивлялися під лупою. Таким чином діти дізналися про склад ґрунту, про те що в ньому є повітря. Гра «Правда – неправда» допомогла закріпити вивчений матеріал. Після перегляду мультфільму «Чернозем» дітям було запропоновано посадити насінинки соняшники в горщики і подивитися, що з нею буде відбуватися. Під час роботи в зошитах діти закріпили свої знання про те, які тварини живуть в ґрунті.

Таким чином, проведена робота з формування дослідницьких умінь і навичок сприяла розвитку у молодших школярів уміння орієнтуватися в освітньому просторі, критично мислити, здійснювати науковий пошук та застосовувати практично отримані знання.

2.3. Порівняльний аналіз отриманих результатів

Беручи до уваги роботу, проведenu в рамках формувального етапу, ми визначили завдання контрольного етапу – впровадити систему в практику загальноосвітнього навчального закладу, визначити її ефективність.

Для здійснення поставленого завдання ми використовували ті ж методики, що і на констатувальному етапі експерименту.

Повторне проведення діагностичного дослідження щодо визначення рівня мотивації учнів по відношенню до дослідницької діяльності показало, що в експериментальній групі відбулися певні зміни. Якщо на констатувальному етапі експерименту високий рівень складав 15 %, то після проведення розвивальної роботи він дорівнює 35 %, середній з 35 % зріс до 45 %, а низький з 50 % знизився до 20 %. В контрольній групі змін майже не відбулося – середній рівень зріс на 5 %, низький зменшився також на 5 %.

Протоколи дослідження представлені в Додатку Є. Результати діагностики представлені на діаграмі 2.3.

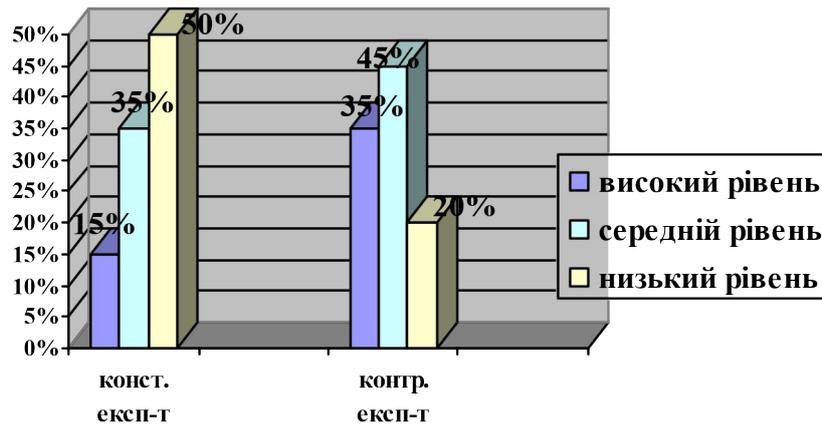

Рис. 2.3. Порівняльний аналіз результатів дослідження рівня мотивації до дослідницької діяльності у молодших школярів експериментальної групи

Під час контрольного експерименту була знову проведена діагностика рівня готовності молодших школярів до реалізації дослідницьких умінь. Дослідження загальнологічних умінь в експериментальній групі показало, що високий рівень з 30 % зріс до 40 %, середній – з 25 % до 35 %, низький з 45 % зменшився до 25 %. В контрольній групі змін майже не відбулося: середній рівень зріс на 5 %, низький знизився також на 5 %.

Діагностика уміння спостерігати показала, що в експериментальній групі високий рівень з 20 % підвищився до 30 %, середній з 30 % до 40 %, низький з 50 % знизився до 30 %. У контрольній групі змін не відбулося.

Повторне дослідження рівня інформаційних умінь показало, що в експериментальній групі високий рівень з 20 % зріс до 30 %, середній з 35 % до 50 %, а низький з 45 % знизився до 20 %. У контрольній групі істотних змін не спостерігалось: середній рівень з 40 % зріс до 45 %, а низький знизився з 35 % до 30 %.

Підбивши підсумки трьох діагностичних методик щодо виявлення рівня готовності учнів до дослідницької діяльності, ми з'ясували, що загальний рівень в експериментальній групі виглядає наступним чином. Високий рівень становить 35 %, що на 15 % більше, ніж в констатувальному експерименті середній зріс на 10 % і складає 40 %, а низький знизився на 25%

і складає 25 %. В контрольній групі змін майже не відбулося: середній рівень зріс на 5 %, низький відповідно знизився на 5 %. Отримані результати в експериментальній групі відображені на діаграмі 2.4.

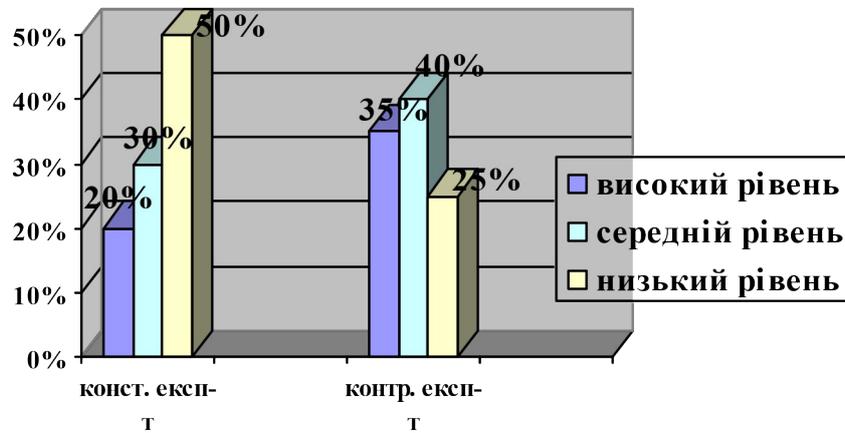

Рис. 2.4. Порівняльний аналіз результатів дослідження щодо виявлення рівня готовності учнів експериментальної групи до дослідницької діяльності

Результати експериментальної роботи щодо дослідження процесу формування навичок дослідницької роботи в учнів початкових класів показало певні зміни, які відбулися в процесі експерименту. На початку експерименту була проведена діагностика мотивації учнів по відношенню до дослідницької діяльності. Вона показала, що в контрольній групі 25% учнів мали високий рівень, 35 % - середній, а 40 % - низький рівень. В експериментальній групі високий рівень складав 15 %, середній – 35 %, низький – 50 %.

Під час дослідження рівня готовності молодших школярів до реалізації дослідницьких умінь та навичок ми з'ясували, що високий рівень загальнологічних умінь в контрольній групі дорівнює 40%, середній – 35 %, низький – 25 %. В експериментальній групі у 30 % учнів – високий рівень, у 25 % – середній, у 45 % – низький. Високий рівень умінь спостерігати був виявлений у 20 % дітей контрольної групи, середній – у 40 %, низький – у 35 %. В експериментальній групі високий рівень дорівнює також 20 %, середній – 35 %, низький – 50 %. Діагностика визначення рівня

інформаційних умінь показала, що у 25 % учнів контрольної групи присутній високий рівень, у 40 % - середній рівень умінь, у 35 % - низький рівень. В експериментальній групі високий рівень у 20 %, середній – у 35 %, низький – у 45 %. За результатами трьох методик був визначений загальний рівень. В контрольній групі високий рівень складав 30 %, середній – 35 %, низький – 35 %. В експериментальній високий рівень був виявлений у 20 %, середній – у 30 %, низький – у 50 %.

Після формувального експерименту, до якого входили навчальні заняття курсу «Я досліджую світ», знову були проведені ті ж методики, що і на початку експерименту. Так в експериментальній групі на 20 % зріс високий рівень мотивації учнів по відношенню до дослідницької діяльності, на 10 % – середній, низький знизився на 30 %. Високий рівень загальнологічних умінь в експериментальній групі зріс на 10 %, середній – на 10 %, низький зменшився на 20 %. Відбулися зміни і в умінні спостерігати: високий рівень збільшився на 10 %, середній – також на 10 %, низький зменшився на 20 %. Дослідивши інформаційні уміння ми з'ясували, що високий рівень зріс на 10 %, середній – на 15 %, низький знизився на 25 %.

Зрозуміло, наше дослідження не претендує на досить повне, так як питання все ще залишається актуальним. Тому подальша систематична робота в цьому напрямку призведе до позитивних змін в цьому напрямку.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають підстави зробити наступні висновки:

Першим завданням було здійснити аналіз наукових джерел та спеціальної літератури щодо проблеми формування дослідницьких умінь та навичок у дітей молодшого шкільного віку. Реалізація дослідницького та компетентнісного підходів в освітньому процесі Нової української школи вимагає перегляду шляхів організації навчально-виховного процесу школи І ступеня. У дослідженнях багатьох педагогів і психологів зазначається, що оригінальність та критичність мислення, вміння співпрацювати, а також творчі навички школярів найповніше виявляються та успішно розвиваються в діяльності, а особливо в тій, яка має дослідницьку спрямованість. Проблемі формування в молодших школярів навичок навчально-дослідницької діяльності присвячено наукові праці В. Андреева, Н. Бібік, О. Біди, В. Давидова, Л. Занкова, О. Савченко, О. Савенкова та ін. Особливості роботи педагога з формування дослідницьких умінь учнів початкової школи відображаються у працях І. Володарської, О. Савенкова, Н. Тализіної, О. Поддякова, І. Чернецького та ін. Види і класифікацію дослідницьких умінь досліджували: В.І. Андреев, О.Г. Йодко, Н.Г. Недодатко, В.М. Литовченко та інші учені.

Друге завдання полягало у дослідженні рівня сформованості дослідницьких умінь у учнів початкових класів. Так з учнями першого класу були проведені діагностичні методики, спрямовані на визначення рівня мотивації учнів по відношенню до дослідницької діяльності та готовності учнів до реалізації дослідницьких умінь. Діагностика щодо мотивації учнів до дослідницької діяльності показала, що в контрольній групі у 25% учнів високий рівень, у 35 % – середній, а у 40 % – низький рівень. В експериментальній групі високий рівень складав 15 %, середній – 35 %, низький – 50 %. Досліджуючи рівень готовності молодших школярів до реалізації дослідницьких умінь та навичок, ми виявили, що в контрольній

групі високий рівень загальнологічних умінь та навичок дорівнює 40 % , середній – 35 %, низький – 25 %. В експериментальній групі показники наступні: у 30 % першокласників високий рівень, у 25 % – середній, у 45 % – низький. Діагностика щодо виявлення вміння спостерігати в контрольній групі показала, що у 20 % учнів високий рівень, у 40 % – середній рівень, у 35 % – низький рівень. В експериментальній групі високий рівень дорівнює також 20 %, середній – 35 %, низький – 50 %. Дослідження рівня інформаційних умінь показало, що у 25 % учнів контрольної групи присутній високий рівень, у 40 % – середній рівень умінь, у 35 % – низький рівень. В експериментальній групі високий рівень у 20 %, середній – у 35 %, низький – у 45 %. Загальний рівень готовності до дослідницьких умінь у молодших школярів виглядає наступним чином: в контрольній групі високий рівень складає 30 %, середній – 35 %, низький – 35 %. В експериментальній групі високий рівень був виявлений у 20 %, середній – у 30 %, низький – у 50 %.

Третім завданням було розробити систему роботи щодо формування дослідницьких умінь і навичок у молодших школярів під час проведення навчальних занять. З учнями були проведені навчальні заняття з інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Вони сприяли розвитку в учнів пізнавальних умінь та навичок, навички орієнтуватися в інформації; діти вчилися критично мислити, підходити до проблеми творчо, генерувати ідеї щодо вирішення проблеми.

Четверте завдання полягало у впровадженні системи занять в практику навчального закладу, визначити її ефективність. Так під час контрольного експерименту були повторно проведені діагностичні методики, які показали суттєві зміни, які відбулися в експериментальній групі. Так на 20 % збільшився високий рівень мотивації учнів по відношенню до дослідницької діяльності, з 35 % до 45 % – середній, низький рівень відповідно знизився на 30 %. Діагностика загально логічних умінь та навичок показала, що високий рівень зріс на 10%, середній – на 10 %, низький зменшився на 20 %. Відбулися зміни і в умінні спостерігати: високий рівень збільшився на 10 %,

середній – також на 10 %, низький зменшився на 20 %. Дослідивши інформаційні уміння ми з'ясували, що високий рівень зріс на 10 %, середній – на 15 %, низький знизився на 25 %. Підсумувавши результати трьох методик, ми відмітили зміни, які відбулися в загальному рівні: з 20 % до 35 % збільшився високий рівень, середній – з 30 до 40 %, низький знизився з 50 % до 25 %. В контрольній групі істотних змін не відбулося.

Виходячи з аналізу дослідно-експериментальної роботи, можна прийти до висновку, що рівень дослідницьких умінь та навичок молодших школярів підвищиться за умови систематичного проведення навчальних занять з формування навичок дослідницької роботи підтвердилась.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів. Київ: Либідь, 1998. 200 с.
2. Бойко О. В. Нова українська школа: діємо разом – досягаємо успіху (Технологія використання групової роботи в початковій школі). Суми: КЗ СОШПО, 2018. 64 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 366 с.
4. Декунова З. В., Лаврська А. М., Ягупа І. Д. Організація дослідницької діяльності учнів 1-х класів на заняттях інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Суми: КЗ СОШПО, 2018. 80 с.
5. Десятниченко О. В. Урок з інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Тема «Для чого ми проводимо досліди». Дослід «Навчи яйце плавати». URL: <https://naurok.com.ua/urok-dlya-chogo-mi-provodimo-doslidi-doslid-navchi-ya-use-plavati-92317.html> (дата звернення: 26.09.2025).
6. Дюкова О. М. Дослідницька діяльність на уроках природознавства в початковій школі. URL: <https://urok-ua.com/doslidnytska-diyalnist-na-urokakh-prirodoznavstva-v-pochatkovij-shkoli/> (дата звернення: 28.09.2025).
7. Коломієць М. В. Навчально-дослідницька діяльність дітей молодшого шкільного віку URL: <http://journal.osnova.com.ua/article/50119> (дата звернення: 26.09.2025).
8. Костенко Н. Конспект уроку «Я досліджую світ» в 1 класі «Практико орієнтований проект – подорож «Повітря»» URL: <https://vseosvita.ua/library/konspekt-uroku-a-doslidzuv-svit-v-1-klasi-praktiko-orientovaniy-proekt-podoroz-povitra-108672.html> (дата звернення: 26.09.2025).
9. Лалак Н., Бурч І. Навчально-дослідницька діяльність молодших школярів: теоретичний аспект. *Молодь і ринок*, 2018. № 3 (158). С. 92-96.

10. Мієр Т. І. Організація навчально-дослідницької діяльності молодших школярів у взаємодії з собою та з іншими. Кіровоград: ФОП Александрова М. В., 2016. 424 с.
11. Муляревич В. Організація дослідницької діяльності молодших школярів URL: <https://www.slideshare.net/ssuser77bff9/ss-67217070>. (дата звернення: 29.09.2025).
12. Нікітіна О. Дослідницькі уміння і навички в складі операційного компонента навчальної діяльності молодших школярів URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DB (дата звернення: 29.09.2025).
13. Омельчук С. Дослідницький підхід до навчання мови: лінгво-дидактичний словник-довідник. Київ: [б.в.], 2015. 56 с.
14. Падун Н. О. Навчально-дослідницька діяльність як засіб формування дослідницьких умінь учнів. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 1. С. 90-93.
15. Погоріла Н.Л. Конспект уроку інтегрованого курсу «Я досліджую світ», тема: Електричні прилади – помічники в моєму домі URL: <https://vseosvita.ua/library/konspekt-uroku-integrovanogo-kursu-a-doslidzuiu-svit-na-temu-elektricni-priladi-pomicniki-v-moemu-domi-95353.html> (дата звернення: 30.09.2025).
16. Савченко О. Я. Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності молодших школярів. *Наукові записки Малої академії наук України*. 2012. №. 1. С. 41-49.
17. Сердюк Т. Інтегрований урок з «Я досліджую світ», математики та розвитку зв'язного мовлення в 1 класі. Тема: Вода. Властивості води. Бережливе ставлення до води. Додавання, віднімання в межах 10 URL: <https://super.urok-ua.com/integrovaniy-urok-z-ya-doslidzhuyu-svit-matematiki-ta-rozvitku-zv-yaznogo-movlennya-v-1-klasi-tema-voda-vlastivosti-vodi-berezhlive-stavlennya-do-vodi-dodavannya-vidnimannya-v-mezhah-10/> (дата звернення: 30.09.2025).

18. Стремедловська Л. Л. Урок «Я досліджую світ» у 1 класі. Тема «Грунт» URL: <https://vseosvita.ua/library/urok-a-doslidzuu-svit-na-temu-grunt-106815.html> (дата звернення: 03.10.2025).

19. Тихомирова В. С. Конспект уроку інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Тема дня (уроку) «Досліджуємо довкілля» URL: <https://naurok.com.ua/konspekt-uroku-integrovanogo-kursu-ya-doslidzhuyu-svit-1-klas-102457.html> (дата звернення: 26.09.2025).

20. 26. Черненко Г. М. Формування дослідницьких умінь у молодших школярів при вивченні природознавства URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11946/1/Chernenko.pdf>. (дата звернення: 27.09.2025).

Додатки**Додаток А****Тест на визначення рівня мотивації до дослідницької діяльності**

1. Мені подобається вивчати щось нове, тому що ...

- 1) дізнаюся багато цікавого;
- 2) мною пишаються батьки;
- 3) отримую щось в подарунок;
- 4) мене поважають товариші;
- 5) сам зможу відповісти на будь-яке мене питання;
- 6) займаю вільний час.

2. Мені складно відповісти на питання, що цікавить, тому що ...

- 1) я багато ще не знаю;
- 2) мені не допомагають;
- 3) я не намагаюся;
- 4) не люблю читати;
- 5) мені заважають (кіт, собака, папуга тощо);
- 6) у нас немає домашньої бібліотеки.

3. Коли мені вдається знайти відповідь на цікаве для мене питання, мені найбільше подобається що...

- 1) порадую батьків;
- 2) не треба щось більше шукати, читати, придумувати;
- 3) у мене це вийшло;
- 4) мене будуть хвалити;
- 5) з'явиться більше часу погуляти, подивитися телевізор;
- 6) я став розумнішим.

Додаток Б

Протокол № 1

Назва методики: Діагностика рівня мотивації учнів до дослідницької діяльності (контрольна група) на констатувальному етапі дослідження

Клас: 1-А

№ з\п	П.І. дитини	Запитання			Бали	Рівень
		1	2	3		
1	Ніна Б.	1	1	1	3	низький
2	Поліна Б.	4	2	3	9	високий
3	Артем Д.	1	1	2	4	низький
4	Владік Д.	3	3	2	8	середній
5	Яна Ж.	3	2	3	8	середній
6	Вова І.	2	1	1	4	низький
7	Богдан К.	4	2	4	10	високий
8	Дмитрик К.	2	2	2	6	середній
9	Женя К.	1	2	1	4	низький
10	Олеся К.	4	4	3	11	високий
11	Оксана О.	2	3	2	7	середній
12	Вітя К.	4	4	4	12	високий
13	Артем М.	1	1	1	3	низький
14	Мирослава Н.	2	3	2	7	середній
15	Микита П.	1	1	1	3	низький
16	Данило С.	2	2	2	6	середній
17	Лера Ф.	3	2	3	8	середній
18	Єдік Х.	1	2	1	4	низький
19	Оля Я.	4	4	4	12	високий
20	Олег Я.	1	1	1	3	низький

Протокол № 2

Назва методики: Діагностика рівня мотивації учнів до дослідницької діяльності (експериментальна група) на констатувальному етапі дослідження

Клас: 1-Б

№ з\п	П.І. дитини	Запитання			Бали	Рівень
		1	2	3		
1	Назар І.	2	1	1	4	низький
2	Дарія Г.	3	3	3	9	високий
3	Максим Г.	1	2	1	4	низький
4	Ольга П.	3	2	3	8	середній
5	Олександр Л.	1	1	1	3	низький
6	Максим Д.	2	2	2	6	середній
7	Юлія Ц.	3	4	3	10	високий
8	Яна П.	2	3	2	7	середній
9	Аліна К.	1	1	2	4	низький
10	Настя Г.	2	2	2	6	середній
11	Ілона У.	1	1	1	3	низький
12	Олександр С.	1	1	2	4	низький
13	Настя Г.	3	4	4	11	високий
14	Богдан О.	1	1	0	2	низький
15	Артем М.	2	3	2	7	середній
16	Діана О.	1	1	1	3	низький
17	Максім К.	2	3	2	7	середній
18	Сергій С.	1	1	0	2	низький
19	Богдан С.	3	2	3	8	середній
20	Каріна Ш.	1	1	0	2	низький

Додаток В

Завдання на виявлення рівня розвитку загальнологічних умінь

1. Назви перераховані предмети одним словом:

Спідниця, сукня, кофта, жилет _____

2. Назви ознака, по якому об'єднані предмети:

Льотчик, учитель, шахтар _____

3. Розбий предмети на групи, за якою ознакою ти це зробив?

Портфель, лялька, пенал, машинка, зошит, пірамідка, дзига.

4. Виключіть зайве. Поясни чому.

Дорога, шосе, стежка, шлях _____

5. Доповни ряд слів. Поясни чому.

Директор, завуч, вчитель, ... _____

6. Підбери пару слову. Поясни чому.

Машина - гараж, півень - птахоферма, учитель - школа, продавець -

7. З'єднай прислів'я, які відповідають один одному за змістом:

Німецькі прислів'я

Українські прислів'я

Один все одно що ніхто

На помилках вчаться

Помилки інших - хороші вчителі

Один в полі не воїн

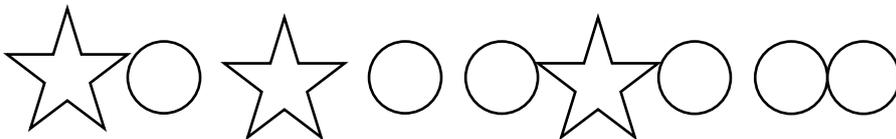
Відсутність відповіді теж відповідь

Закінчив справу, гуляй сміло

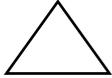
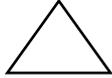
Спочатку ноша, потім відпочинок

Мовчання знак згоди

8. Продовж ланцюжок. Поясни чому.

9. Дорисуй відсутню фігуру:

10. Визнач за однією частиною ціле:

Два горба на спині ... _____

Рожевий п'ятачок ... _____

11. Визнач за описом ціле:

Сіра колючий шубка, маленькі вушка, короткі лапки ...

Два скла, дужки ... _____

12. Розстав дії по порядку:

Відріж шматочок сиру, змасти шматок хліба маслом, поклади сир на бутерброд, поклади огірок

на бутерброд, відріж шматок хліба, відріж шматочок огірка.

13. Підбери слова з протилежним змістом:

спритний Рум'яний

блідий Незграбний

сутулий Слабкий

міцний Стрункий

14. Оля вище Іри, Іра вище Вікі. Хто вище всіх, хто нижче всіх?

Доповни речення:

Якщо займатися спортом, то ... _____

Якщо довго не поливати квітку, то ... _____

Придумай свій приклад. Якщо то ...

Протокол № 3

Назва методики: Виявлення рівня розвитку організаційно-практичних умінь
(контрольна група) на констатувальному етапі експерименту

Клас: 1-А

№ з\п	П.І. дитини	Дослідницькі уміння						Загальний рівень
		Загальнологічні		Уміння спостерігати		Інформаційні		
		бал	рівень	бал	рівень	бал	рівень	
1	Ніна Б.	0	низький	4	низький	1	низький	низький
2	Поліна Б.	2	високий	13	високий	4	високий	високий
3	Артем Д.	0	низький	3	низький	1	низький	низький
4	Владік Д.	2	високий	14	високий	4	високий	високий
5	Яна Ж.	1	середній	6	середній	2	середній	середній
6	Вова І.	0	низький	2	низький	1	низький	низький
7	Богдан К.	2	високий	15	високий	3	середній	високий
8	Дмитрик К.	1	середній	5	низький	1	низький	низький
9	Женя К.	2	високий	7	середній	4	високий	високий
10	Олеся К.	1	середній	9	середній	2	середній	середній
11	Оксана О.	2	високий	11	середній	2	середній	середній
12	Вітя К.	0	низький	1	низький	1	низький	низький
13	Артем М.	1	середній	4	низький	1	низький	низький
14	Мирослава Н.	2	високий	10	середній	4	високий	високий
15	Микита П.	0	низький	4	низький	1	низький	низький
16	Данило С.	1	середній	7	середній	3	середній	середній
17	Лера Ф.	2	високий	13	високий	4	високий	високий
18	Єдік Х.	2	високий	10	середній	3	середній	середній
19	Оля Я.	1	середній	8	середній	2	середній	середній
20	Олег Я.	1	середній	9	середній	3	середній	середній

Протокол № 4

Назва методики: Виявлення рівня організаційно-практичних умінь (експериментальна група) на констатувальному етапі експерименту

Клас: 1-Б

№ з\п	П.І. дитини	Дослідницькі уміння						Загальний рівень
		Загальнологічні		Уміння спостерігати		Інформаційні		
		бал	рівень	бал	рівень	бал	рівень	
1	Назар І.	1	середній	6	середній	2	середній	середній
2	Дарія Г.	0	низький	3	низький	1	низький	низький
3	Максим Г.	2	високий	13	високий	4	високий	високий
4	Ольга П.	0	низький	5	низький	1	низький	низький
5	Сашко Л.	0	низький	3	низький	1	низький	низький
6	Максим Д.	0	низький	1	низький	1	низький	низький
7	Юлія Ц.	2	високий	15	високий	4	високий	високий
8	Яна П.	1	середній	9	середній	3	середній	середній
9	Аліна К.	0	низький	2	низький	1	низький	низький
10	Настя Г.	2	високий	14	високий	4	високий	високий
11	Ілона У.	1	середній	5	низький	1	низький	низький
12	Сашко С.	0	низький	5	низький	2	середній	низький
13	Настя Г.	2	високий	10	середній	3	середній	середній
14	Богдан О.	0	низький	4	низький	1	низький	низький
15	Артем М.	2	високий	13	високий	4	високий	високий
16	Діана О.	0	низький	3	низький	1	низький	низький
17	Максім К.	2	високий	11	середній	2	середній	середній
18	Сергій С.	0	низький	2	низький	1	низький	низький
19	Богдан С.	1	середній	11	середній	2	середній	середній
20	Каріна Ш.	1	середній	9	середній	3	середній	середній

Додаток Д

Конспекти уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Тема уроку: Досліджуємо довкілля

Завдання уроку: дослідити органи чуття та деякі інструменти для дослідження довкілля.

Основні дослідницькі/проблемні запитання: які є органи чуття та інструменти для дослідження довкілля?

Очікуванні результати

Учні знатимуть: назви органів чуття, їх функції та інструменти дослідження довкілля: терези, телескоп, ростомір, бінокль, мікроскоп, лупа.

Учні вмітимуть: вибирати інструменти згідно з метою дослідження.

Обладнання: класна дошка і кольорова крейда, підручники, зошити, соки, одноразовий посуд, ефірні олії, тканини, інструменти для демонстрації: терези, бінокль, мікроскоп, лупа.

Хід уроку

I. Організація класу. Актуалізація знань учнів.

1. Ранкове коло

1)Зворотний зв'язок із минулим заняттям.

- Діти , про що ми говорилина минулому уроці?
- Що означає слово «довкілля»?
- На які три групи поділяються об'єкти довкілля?
- Назвіть які ви запам'ятали об'єкти живої та неживої природи.

II. Мотивація навчальної діяльності.

1. Об'єднання в групи

- Діти, ви любите фруктові соки?
- А які ви знаєте фрукти, з яких виготовляють корисні соки?
- Відгадайте, які фрукти я вам загадаю.

Мов маленький м'ячик,
Висить, а не скаче,
Рум'яне, гладеньке,
На смак солоденьке.

Сам жовтенький, соковитий
достигає серед літа.
Він у джемі, у варенні
і солодкий, і приємний.

Зелені сережки
На гіллі висіли,
На сонечкупідсмажились
І почервоніли!

Чи то жовта,
Чи то синя.
Соковита господиня.
Чи то сонце,

Чи то злива—Пригостить нас влітку...

Фрукт заморський — гордий пан

пишний чуб, цупкий жупан.

А як скинеш цей жупан,

— смакотою вгостить пан.

(Діти обирають картинки, об'єднуються у групи)

III. Практична робота «Досліджуємо органи чуття»

1. Досліджуємо смак.

- Діти, я вам пропоную сісти на місця (по групах) , взяти скляночку із соком та скуштувати його і спробувати здогадатися, що це за сік.

- Як виздогадалися, якийсік устаканчику? (Спробували його.)

- Що вам у цьому допомогло? (Язик.)

Підсумуйте: «Язик – орган чуття, щодопомагаєвідчувати смак продуктів».

2. Досліджуємо нюх.

3. - А зараз візьмуть ефірну олію та крапніть у чашку з гарячою водою.

- Що ви відчуваєте? (запах)

- Як ви здогадалися, що це запах?(Понюхали.)

- Який орган чуття вам допоміг? (Ніс.)

Підсумуйте: «Ніс – орган чуття, що допомагає розпізнавати запахи».

3. Досліджуємо дотик. (Покласти усі предмети в торбинку.)

– Дітки, станьте у коло та заплющіть очі.

(Вчитель підходить до учнів по черзі, пропонує витягнути один предмет із торбинки, не підглядаючи, та запитує:)

-Який він на дотик?

-Якої він форми?

- Що це може бути?

- Як ви дізналися, що було у вас в руках? (Помацали.)

- Який орган чуття вам допоміг?(Шкіра.)

Підсумуйте: «Шкіра – орган чуття, що допомагає відчувати, який предмет –м'який чи твердий, холодний чи теплий, яку він має форму».

4. Досліджуємо зір.

- Затуліть долонями очі.

- Чи бачите ви наш чудовий клас, своїх друзів?(Ні)

- Відкрийте очі. А тепер?

- Який орган чуття вам допоміг побачити довкілля? (Очі.)

- Чи складно жити людям, які втратили зір?

БЕРЕЖІТЬ ОЧІ – ЦЕ ЧУДОВИЙ ДАРУНОК ПРИРОДИ!

Підсумуйте: «Очі – орган чуття, що допомагає розпізнавати кольори».

5. Досліджуємо слух.

- Затисніть долонями вуха.

(Використовуємо любий пристрій для прослуховування музики. Тихо лунає музика)

- Тепер опустить руки.

- Що змінилося?(Почули відповідні звуки)

- Який орган чуття вам допоміг? (Вуха.) Підсумуйте: «Вуха – орган чуття, що допомагає чути звуки, голоси».

6. Висновки досліджень.

- Які органи нам допомагали досліджувати довкілля? (Очі, ніс, язик, вуха, шкіра)

- Скільки їх? (п'ять)

- Які органи чуття є парними?(Очі, вуха)

- Який орган чуття є найбільшим?(Шкіра)

- Чи легко обходитись в житті хоча б без одного органу чуття?(Ні)

- Чи змогли б ми з вами досліджувати довкілля не маючи органів чуття? (Ні)

Підсумуйте: «Органи чуття допомагають нам орієнтуватись у довкіллі та досліджувати його».

IV. Руханка «Австралійський дощ»

- Чи знаєте ви, що таке австралійський дощ? Ні? Тоді давайте разом послухаємо, який він.

-Зараз я показуватиму рухи, а ви повторюватимете за мною. Уважно стежте!

Раптом піднявся вітер.(Тертя долонь.)

Невдовзі починає крапати дощ.(Клацання пальцями).

Він посилюється.(Плескання в долоні.)

Починається справжня злива.(Плескання по стегнах.)

А ось і град - справжня буря, гримить грім.(Тупотіння ногами.)

Але що це? Буря стихає.(Плескання по стегнах.)

Дощ поступово припиняється.(Плескання в долоні.)

Уже тільки рідкі краплі падають на землю.(Клацання пальцями.)

Стихає навіть вітер.(Потирання долонь.)

А ось і сонце!(Руки вгору.)»

V. Узагальнення та систематизація знань.

1. Робота з підручником.

- Розгорніть підручник на с. 13.
- Скажіть, що крім власних органів чуття, люди для дослідження довкілля використовують?
- (Спеціальні прилади: ваги, телескоп, ростомір, бінокль, мікроскоп, лупу.)
- Розгляньте малюнки і скажіть, за допомогою якого приладу можна:
 - роздивлятися дрібні деталі;
 - розглядати космічні тіла;
 - спостерігати за пташками;
 - дізнаватися зріст.
- Які ще прилади для досліджень ви знаєте?

4. Робота в групах.

- Практична робота в зошитах «Я досліджую світ» (стор.11)
- Органи чуття, які допомагають нам досліджувати довкілля наші помічники.
- На вашу думку, який з органів чуття (помічників) найголовніший?

(Вислухавши думки дітей пропонуємо їм послухати оповідання «Хто з помічників найголовніший»

5. Слухання й обговорення оповідання.

Хто з помічників найголовніший?

Одного разу між помічниками людини виникла суперечка. Кожен з них вважав себе найголовнішим. Вуха сказали: «Ми найголовніші, бо без нас людина нічого не почує. Вовк буде вити, а вона буде спокійно йти, і вовк наздожене її». Очі сказали: «Людина обернеться, побачить вовка і втече. А якщо нас не буде, то вона хоч і почує вовка, та не буде бачити, куди їй втікати». А язик і собі: «Без мене людина не зможе закричати і налякати вовка. Або покликати на допомогу. Загине людина разом з очима і вухами». А руки і собі мовили: «Без мене людина не зможе боронитись. І всі загинуть без мене».

Задумались помічники та вирішили, що всі вони необхідні людині. Всі вони бережуть людину, а людина береже їх, і так разом вони живуть.

VI. Рефлексія.

- Які «помічники» нам допоможуть побачити різнобарв'я осінніх кольорів? (Діти торкаються очей)
- Який «помічник» допоможе нам відчутти аромат квітів? (Діти торкаються носа)
- Який «помічник» допоможе почути журливе курликання перелітних птахів?(Діти торкаються вух)
- Який «помічник» нам допомагає відчутти смак? (Діти показують язичок)
- Який «помічник» допомагає нам бачити один одного? (Торкаються очей)

– Який «помічник» допомагає нам відчувати тепло чи холод? (Торкаються шкіри)

Тема: Електричні прилади – помічники в моєму домі

Мета: на основі досвіду учнів та їхніх потреб допомогти проаналізувати, як електричні прилади допомагають у побуті; формувати навички безпечної поведінки та безпечного використання найпростіших електричних приладів; учити пояснювати правила безпечної поведінки вдома з побутовими приладами; продемонструвати покращення умов життя людини за допомогою електроприладів; спонукати до ефективної взаємодії між учнями; висловлювання власної позиції; учити організовувати робоче місце.

Очікувані результати:

учні знатимуть:

- що таке електричні пристрої та їх призначення;
- про роль електричних пристроїв в житті сучасної людини;
- правила безпечної поведінки з електроприладами;

та вмітимуть:

- розрізняти різні види електроприладів;
- користуватися найпростішою технікою в повсякденному житті;
- взаємодіяти в групах;
- пояснювати, чому не можна вмикати той чи інший електроприлад в розетку після його обстеження;
- дотримуватися правил безпечного використання окремих видів побутової техніки;
- дбайливо ставитися до свого здоров'я.

Хід уроку

I. Ранкова зустріч

І знову ранок, світлий день,
Він сповнений нових ідей.
Тож в коло дружно всі ставаймо,
Ранкову зустріч починаймо.

1.Вітання

Доброго ранку, рідний наш дім!
Доброго ранку діткам усім!
Доброго ранку сонечку ясному!
Доброго ранку класу прекрасному!
Вліво – вправо подивіться,
Одне одному всміхніться.

Посміхніться до гостей.

Привітайтеся: Добрий день!

- Давайте привітаємося долоньками, колінцями, носиком.
- З яким настроєм ми розпочинаємо день?
- У куточку настрою відзначте свій настрій. А я сьогодні бажаю всім успіхів.

2. Щоденні новини.

Сьогодні ... (День, число, місяць, пора року, погода.)

3. Групова гра «Вітер дме».

- Легенький вітерець залетів до нашого класу.

Вітер дме:

- на того, хто живе в одноповерховому будинку;
- у багатоповерховому будинку;
- кому затишно і комфортно у своєму будинку.

(По черзі у коло сходяться дітки, кого стосується відповідна інформація та обмінюються емоціями.)

- Діти, не важливо, який будинок. Головне, щоб всі були в ньому здорові та щасливі.

4. Крісло автора.

- Сьогодні у кріслі автора виступає ...

Мені у моєму будинку затишно, тому що...

- Задайте запитання
- Я всім дякую та запрошу сісти за парти для подальшої нашої роботи у щоденнику вражень.

5. Щоденник вражень.

Кімната, у якій мені зручно і комфортно.

Будинок моєї мрії.

II. Актуалізація знань учнів

1. Робота з інтелект - картою.

- Поглянемо на карту, яку ми почали складати, і пригадаємо:
- Які бувають будинки ?:
- за розміром;
- за матеріалом;
- за кількістю поверхів;
- Що зігріває дім, дає тепло?(Обігрівачі, батареї, сонце.)
- Що є джерелом світла в домі?(Сонце, лампи.)
- Що належить до природи? Що є рукотворним?

- Як треба берегти світло? Як зберегти тепло в домі?

2. Гра «Збери помічників»

- Діти, пропоную вам гру «Збери помічників». Працюючи в групах, вам треба зібрати розрізану картинку, впізнати прилад, який є нашим помічником в домі, назвати його та висловити думку, яку користь він приносить у домі.

- Як разом назвати ці прилади ? (Електричні.)

- А чому їх так називають? (Вони живляться електроенергією, струмом.)

III. Оголошення теми та мети уроку

Інтелект – карту доповнюємо новою інформацією в ході уроку.

IV. Формування компетентностей учнів

1. Роль електроприладів у житті людини.

- Прошу вас висловити свої думки з приводу того, яку користь приносять ці прилади? Яка їх роль у нашому житті?

Діти висловлюють думки: (Одночасно працюємо з інтелект – картою.)

- для обігріву;
- для освітлення;
- для приготування їжі;
- для зберігання їжі;
- для догляду за одягом, за чистотою;
- для відпочинку;
- для розваг;
- для навчання.

2. Руханка

- Діти, запрошую вас на руханку. Пограємо у гру «Гномики – будиночки». Адже у казкових героїв є теж власні будиночки.

3. Ознайомлення з правилами безпечного користування побутовими приладами

- А що треба зробити, щоб прилад почав працювати?
- Чи завжди це безпечно?
- А коли електричні прилади можуть бути небезпечними?

(Використання їх не за призначенням або невміле користування ними може призвести до того, що вдарить електричним струмом або може викликати пожежу.)

- А яких правил потрібно дотримуватися? Можливо, вам вдома розповідали про це?

Поділіться своїми думками.

4. Перегляд мультфільму «Уроки обережності тітоньки сови». Складання правил.

- Перегляньте «Урок обережності» тітоньки сови. Запам'ятайте її поради і подумайте, як можна «потоваришувати» з побутовими приладами?

- Які поради дала тітонька сова?

(Під керівництвом учителя діти складають правила безпечної поведінки. Учитель демонструє правила в картинках та кріпить їх на дошці.)

1. Не користуйся несправними предметами побутової техніки.
2. Не залишай без нагляду предмети побутової техніки, які працюють.
3. У разі виникнення будь-якої проблеми – негайно повідом про це дорослих.
4. Перед початком роботи розпитай батьків щодо користування цим побутовим приладом.
5. Не тримай ввімкненими електроприлади тривалий час.
6. Не намагайся самостійно ремонтувати предмети побутової техніки.
7. Не гаси водою електроприлади.

- Так що може статися, якщо правил не дотримуватися? (Ударить електричним струмом, виникне пожежа).

- Отже, електричні прилади можуть нести небезпеку.

- До кого звернетесь, коли побачите дим, іскри, відчуєте неприємний запах?

- За яким номером телефону треба телефонувати в разі небезпеки?

(Поповнюємо інформацією інтелект – карту).

V. Закріплення вивченого матеріалу

1. Робота у зошиті. (с. 48)

- Розгляньте малюнок.

- Скільки предметів на малюнку. Назвіть їх.

- Скільки предметів, які використовуєте для освітлення? (3)

- Скільки тих, що використовуєте для обігріву? (2)

- Яких більше? На скільки?

- Що треба зробити, щоб їх стало однаково?

- Дівчатка розфарбують ті, яких більше.

- Хлопчики – ті, яких менше.

- Гарно виконали завдання. Погладьте себе по голівці. Ви успішні дітки.

2. Гра «Згоден – незгоден»

- До вашої уваги – інструкція гри. Я висловлюватиму свої думки. Якщо ви згодні з моєю думкою, то підніміть зелену цеглинку. А якщо ні, то – червону.

Щоб зберегти продукти харчування, я використаю мікрохвильову піч.

Зім'ятий одяг я випрасую в пральній машині.

Щоб розважитися, я увімкну телевізор.

Щоб послухати музику, я увімкну пілосос.

Щоб обігріти житло, я скористаюся обігрівачем.

Коли піду на роботу, залишу увімкненим комп'ютер.

Доллю води у чайник, коли він увімкнений у розетку.

Насухо витру руки, перш ніж увімкнути кавоварку.

3. Дослідження електроприладів на справність за зовнішніми ознаками.

Хлопчики досліджують настільну лампу, дівчатка – фен.

Команди презентують результати досліджень. Дівчатка зовнішніх пошкоджень не виявили. Хлопчики довели, що настільну лампу вмикати не можна, тому що пошкоджено ізоляційне покриття проводу, та є тріщини на вимикачі.

VI. Підсумок уроку.

- Що сьогодні дізналися?

- Що запам'ятали?

- Про що розкажете вдома?

Ви, мабуть, помітили, що на інтелект - карті ще залишилося місце. Ми її ще поповнимо на наступних уроках, вивчаючи тему «Мій дім». Отже, на нас завтра ще чекають нові відкриття та цікаві завдання. Усім дякую за роботу на уроці.

«Практико орієнтований проект - подорож «Повітря»

Тема: Повітря

Мета: дати уявлення про існування повітря, його роль для живих організмів; ознайомити учнів із властивостями повітря, з поняттям «вітер», вчити досліджувати повітря; розвивати мовлення та мислення учнів, уяву, спостережливість; виховувати бажання бути здоровими, піклуватись про чистоту повітря та здійснювати прогулянки на свіжому повітрі.

Обладнання: демонстраційний матеріал: мультимедійна презентація, фотографії неба, хмар, польоту літака; таблиця «Повітря»; літак, карта подорожі; матеріал для гри «Шифрувальник»; роздавальний матеріал: віяла з кольорового паперу та поліетиленовий пакет – кожному учневі, банки з водою – 4 шт., шматочки цеглини, дощечки, та крейди, камінчик; кольорові олівці; повітряні кульки, аудіозаписи: звук літака, весела пісенька.

Хід уроку

I. Організаційний момент. Хвилинка психологічного настрою.

Я всміхаюсь сонечку:

«Здравствуй, золоте».

Я всміхаюсь квіточці –

Хай вона цвіте!

Я всміхаюсь дощику:

«Лийся мов з відра».

Друзям усміхаюся,

Зичу їм добра.

- Діти, в моїх руках чарівна повітряна кулька. Вона може піднімати настрої. Передайте їй по колу, промовляючи добрі побажання на сьогоднішній урок та сьогоднішній день товаришу, який стоїть поруч.

II. Актуалізація опорних знань

Бесіда. Сьогодні у нас ще одна зустріч з таємницями природи. Щоб бути справжніми природодослідниками, будьте уважними, дисциплінованими, спостережливими, кмітливими. Ми з вами вирушаємо у подорож океаном.

- Щоб ви взяли у подорож?(Учні називають знаряддя для водної подорожі.)

- Не відгадали. Ось вам маленька підказка.(Мультимедійна презентація неба, хмар, польоту літака.)

- Який транспорт нам знадобиться для подорожі?

- Для подорожі нам знадобляться або крила, або казковий килим, що літає. Тому що наша подорож буде повітряним океаном. (Колективно обирається вид транспорту.) (Звук літака, ракети.)

III. Мотивація навчальної діяльності

1. Робота над казкою.

- Поки ми піднімаємось у повітря, послухайте казку.

Давним – давно, коли світ тільки з'явився і зірочки вперше простягнули одна одній свої дзвінкі сріблясті промінчики, Добрий чарівник, який створив світ, вирішив прикрасити його. Для небаченого Дива Чарівник обрав хмаринку зоряного пилу, закружляв її, оповив своїми чарами. І здивовані зірочки раптом побачили, як у центрі зоряної хмаринки блиснуло світло. Воно розгорялося дедалі яскравіше, освітлюючи все навкруги м'яким і теплим жовтим світлом. Так утворилося Сонце і планети Сонячної системи. Чарівник вирішив продовжити творити дива. Із всіх планет він обрав Землю.

- Потрібно щось дуже легке, дуже ласкаве і дуже надійне. Те, що захисти Землю від спекотного сонячного проміння і від крижаного холоду космічної безодні, - думав чарівник.

- А дим і пара, що піднімалися тим часом із надр Землі оповили її легким простирадлом. Воно ставало все товщим, і через деякий час зірочки побачили, що навколо Землі м'яким голубим світлом сяє повітряне простирадло. Воно зберігало сонячне тепло протягом ночі і космічну прохолоду протягом дня._Вночі воно ставало невидимим і прозорим для Місяця і зірок, але як тільки на краєчку горизонту з'являлося Сонце, здавалося, що саме небо радіє йому, виблискуючи всіма барвами.

- Про яке легке простирадло йдеться в казці?
- Яку користь повітряна оболонка приносить землі?

2. Повідомлення теми і мети уроку. Гра «Шифрувальник»

Завдання для тих хто вміє читати. Розшифруйте тему уроку.

3 4 1 2 5 6 7

В І П О Т Р Я

- Під час нашої подорожі ми проведемо дослідження повітря і визначимо, чи потрібне воно для життя рослинам і тваринам. Дізнаємось чи впливає повітря на здоров'я людей.

Карта подорожі

- «Повітряна лабораторія»
- «Повітряна дискотека»
- «Повітряний інформаційний центр»
- «Повітряна лікарня»
- «Повітряна бібліотека»
- «В гостях у вітру»

IV. Спільне відкриття нових знань

Зупинка 1. «Повітряна лабораторія»

Якщо повітря голубим простирадлом вкриває землю, то чи означає це, що воно оточує і нас?

Дослід I. Учні починають розмахувати паперовими різнокольоровими віялами.

- Що ви відчуваєте?
- Що відчуває віяло? Щось стоїть у нього на перешкоді
- Чому ми не бачимо повітря, а тільки відчуваємо?
- Чому через нього ми бачимо всі предмети, і навіть зірочки в казці бачили нашу Землю із космосу? (Воно прозоре)

Дослід II. Візьміть поліетиленовий пакет, скрутіть його, починаючи з боку отвору.

- Чи вдалося вам скрутити рівну трубочку?

- Що стало на перешкоді?
- Із чого утворилася подушечка?
- **Висновок:** Повітря є навколо нас. Воно прозоре, ми його не бачимо, оскільки воно не має кольору.
- Ми довели, що повітря є навколо. А чи є повітря всередині тварин, людини?

Дослід III. Щосили подуйте на віяло.

- Що ви побачили?
- Що змусило віяло відхилитися?
- Спробуйте надути повітряну кульку.
- Чи вдалося це вам? Чому?

Висновок: Усередині людини є повітря, тому що, ми можемо зробити «вітер».

- Чи може бути повітря всередині тіл неживої природи? (Припущення учнів)

Досвід IV Робота в малих групах

Киньте у банку з водою: група 1 – шматочок цегли; група 2 – шматочок крейди; група 3 – камінчик; група 4 – шматочок дощечки (грудочку землі).

- Що ви спостерігаєте? (Відповідають представники кожної групи.)
- Чому на стінках банки з'явилися бульбашки?
- **Висновок:** Повітря є і в тілах неживої природи.

Зупинка 2 «Повітряна дискотека»

(Фізкультхвилинка)

Учні танцюють під веселу музику, підкидаючи повітряні кульки.

- Чим ми наповнюємо повітряні кульки?

Зупинка 3 «Повітряний інформаційний центр»

Розповідь вчителя

Повітря є скрізь. Воно заповнює всі отвори і щілини. У повітряному океані рухатись легше, ніж у водному, тому що повітря не таке густе, як вода. Тепле повітря піднімається вгору, а холодне – опускається вниз.

Повітря непосидюче. Його переміщення спричинює зміну погоди.

Вітер – це рух повітря. Без повітря не можуть жити живі організми.

- Закрийте пальчиками ніс і спробуйте не дихати.
 - Скільки часу ви могли обійтись без повітря?
- Усе живе дихає повітрям, і це повітря має бути чистим!

Зупинка 4 «Повітряна лікарня»

Як ви розумієте вислів: «Правильне дихання – ключ до здоров'я»?

Поради лікаря :

Коли ми дихаємо, до нашого організму потрапляє кисень, який потрібен для роботи і росту організму.

Тому:

- гуляйте більше на свіжому повітрі;
- дбайте про чистоту повітря в класі, своїй кімнаті. Забруднене повітря викликає втому, допомагає мікробам розмножуватись;
- дихайте правильно. На морозі – вдихайте повітря носом. Коли робите зарядку – дихайте глибоко і часто.

Зупинка 5 «Повітряна бібліотека»

Робота з підручником

Розгляньте зображення двох міст: з парками, зеленню та заповненого машинами і заводами.

- В якому місці ви хотіли б жити? Чому? (Розгляд таблиці «Повітря»)
- Порадьтеся в парах і скажіть, чи потрібно людям дбати про чистоту повітря. Як це зробити? («Дерева - легені Землі.»)

Повітря нам потрібне всім

І дорослим, і малим.

Мені, тобі, звірятку, пташці,

Листочку, квіточці, комашці.

Чи під воду ми пірнаєм –

Усе повітря споживаєм.

Комашка по землі повзе -

І та повітрям дихає.

Вітер крила обертає молодого вітряка,

І вітрила надуває величезного човна.

А щоб повітря чистим було,

Потрібно, щоб дерев багато росло.

Зупинка 6 «В гостях у вітра»**1. Робота в зошиті(ст..16)**

Розгляньте малюнки, розкажіть як людина використовує силу вітру (рух повітря)? (Для того щоб запустити парашут, аероплан, повітряну кулю. Вітер надуває вітрила човна. Вітер обертає крила вітряків і утворюється електроенергія...)

2. Загадки

Куди ступиш - всюди маєш,

хоч не бачиш, а вживаєш.(Повітря)

Крил немає, скрізь літає,

Та ще й куряву здіймає. (Вітер)

Ні ваги ,ні кольору,

У нього немає.

Усе життя з ним живем,

Але жодного разу не бачили. (Повітря)

Літає часто віндовкола,

Дерев чималополамав,

Але ніхто, ніде й ніколи

Його не бачив, не тримав. (Вітер)

3. *Розповідь діда Вітрюгана*

Вітер виникає там, де зустрічається тепле і холодне повітря. Більшість наших родичів добрі – вітер, вітерець. Вони не чинять зла людям і природі. Але і є злі: вітрюган, вітрище, вітрисько та буревії, урагани, смерчі. Вони завдають збитків господарствам, спроможні вирвати з корінням дерева, перевертають автомобілі.

- Де виникає вітер?

- Назвіть добрих та злих родичів вітру.

- Чому їх називають злими?

V. Підсумок уроку

Ось і прийшов час повертатися до класу. Чим вам запам'яталась подорож?

Вправа « Мікрофон»

- Сьогодні на уроці я дізнався...
- Мені найбільше сподобалося...
- Я запам'ятав ...
- Розкажу батькам...

Завдання для маленьких дослідників.

Разом із дорослими визначте, яке повітря у нашому селі. Про те, як це зробити, прочитаєте в підручнику.

- **Дякую за співпрацю!**

Інтегрований урок з «Я досліджую світ», математики та розвитку зв'язного мовлення

Тема: Вода. Властивості води. Бережливе ставлення до води. Додавання, віднімання в межах 10

Ключові компетентності:

- учень(учениця) висловлюють власну думку;
- учні долучаються до роботи відразу після вказівки вчителя;
- діють згідно прийнятими правилами поведінки на уроці;
- говорять у помірному темпі, чітко, виразно, з відповідною силою голосу;
- уміє спостерігати, робити узагальнення за результатами дослідів, спостережень;
- співпрацює в групі;
- оцінює власну діяльність на уроці

Предметні компетентності:

- Повторення і закріплення додавання і віднімання в межах 10;
- Формувати в учнів навички слухати, давати відповіді на запитання, висловлювати власну думку;
- Збагачувати словниковий запас учнів;
- Виховувати спостережливість, уважність, толерантність, бережливе ставлення до природи.

Обладнання: чарівна скринька, кольорові олівці, мірний посуд для дослідів, роздатковий матеріал

Хід уроку

I. Створення емоційного настрою. Ранкова зустріч:

Вітання

- Доброго ранку,
- Доброї днини.
- Щедро даруй ти людям, дитино.
- Доброго ранку всі хто зліва,
- Доброго ранку всі хто справа,
- Доброго ранку всім хто навпроти,
- Доброго ранку – сонечко.

Вправа «Комплімент» (Учні разом з вчителем стають у коло і роблять компліменти)

- У тебе сьогодні чудовий вигляд. Дякую і так.....

Наш девіз: Настрій клас!

Погода клас!

Приєднайтеся до нас!

Чарівна скринька: (діти калатають скриньку, не відкривають, дають питання)

-В скриньці лежить предмет,який полюбляють діти, особливо хлопчики, кидати у воду.
Що це?(камінчик)

Щоденні новини

- Я дуже рада,що ви сьогодні всі на уроці. Сьогодні ми продовжимо роботу над темою «Вода». Дитиною дня буде – Мирослава(дитина виходить до календаря)

- Сьогодні в нас: пора року - ..., місяць - ...,день тижня - середа,число -

Розповідь дитини про воду.

1.Вправа на закріплення знань з математики:

- Який день тижня був вчора?Який буде завтра?

- Скільки днів у тижні?Скільки днів ми ходимо до школи?Скільки відпочиваємо?Яких днів більше і на скільки?

II. Оголошення теми і мети уроку

Тема уроку –Вода. Властивості води. Бережливе ставлення до води. Додавання і віднімання в межах 10.

Вправа очікування:

- Діти, а що ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?Яким він має бути?

- Якими повинні бути діти на уроці?(повторення правил класу)

- Я сподіваюся,що наш урок буде цікавим,корисним,де кожен із вас відкриє для себе щось нове,адже ви у мене розумні,талановиті та творчі діти.

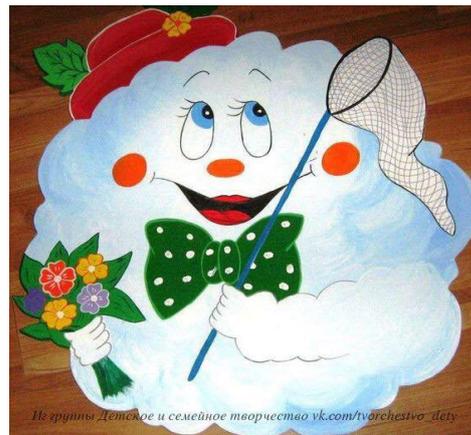
III. Сприймання матеріалу.

Перегляд відео «Подорож хмаринки» (сайт «З любов'ю до дітей»

- Із чого утворюється водичка?

- Перед вами чотири хмаринки(перегляд). Чому їх чотири? Чотири пори року.

- У вас на партах є краплинки. Розфарбуйте краплинки і приклейте до тієї хмаринки,яка вам сподобалась і чому. Обгрунтуйте (діти розфарбовують краплинки і приклеюють до вподобаної хмаринки з коментуванням,чому саме ця)

2.Робота в зошитах.(до підручника Гільберг,авторТ.П.Єресько)ст.54

- 1.В чому ви бачите воду?
- 2.В яких овочах найбільше води?Обведіть цей овоч.
- 3.Відгадати загадку.Записати слово(бурулька)

3.Робота з математики:

- 1.Розв'язати приклади і зафарбувати скільки краплинок впаде на квіточку.

<https://ok.ru/vospitatelju>

VI.Фізкультхвилинка(рухи дітей під пісню Н.Май «Кап..кап..кап..»)

4.Робота в групах

Проведення дослідів:

У вас на партах стоять два стакани. Один пустий, а другий наповнений водою.

1. Завдання: Перелийте половину води із одного стакана в інший.

- Чи має вода форму? (Ні.)

2. Стани води: рідина, лід, пара. Де ми зустрічаємо?

3. Розчинність води (діти викидають цукор, сіль, що бачимо...)

Діти викидають камінчики, що бачимо... (висновок дітей) Відкриваємо чарівну скриньку. Ось що було в ній - камінчик. Це його полюбляють хлопчики викидати в воду. А ось що буде з водою, якщо викинути камінчик ви послухайте оповідання В.О. Сухомлинського «Камінь» (вчитель читає, в кінці учні повинні самі зробити висновок, це розвиває їх мовлення)

1. Що зробив хлопчик? З якою метою? Що сталося? Ваші висновки

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

- Чи справдилися ваші очікування?

- Чи сподобався урок? Враження від уроку?

- Який висновок ви для себе зробили?

- Завтра ми продовжимо роботу і поговоримо про бережливе ставлення до води. Чому воду потрібно берегти?

Робота в щоденнику вражень. Діти намалюйте смайлика який відповідає вашому настрою на нашому уроці.

Тема: Для чого ми проводимо досліди. Дослід «Навчи яйце плавати»

Мета: ознайомити дітей з властивостями води, за допомогою досліду, з'ясувати чим прісна вода відрізняється від солоної; формувати поняття дітей для чого ми проводимо досліди, розвивати старанність, уважність, спостережливість; формувати ціннісне ставлення до природи; формувати ключові компетентності: компетентності у галузі природничих наук; інформаційно-комунікаційну; навчання впродовж життя.

Обладнання: зошит, ручка, матеріали для досліду (яйця сирі, сіль, ємності з прісною водою, ложки, розноси, серветки), технічні засоби, відеоролики, роздатковий матеріал (елемент географічної карти), картки з назвами груп.

Тип уроку: урок засвоєння нового матеріалу

Хід уроку

I. Організація класу

Встали всі рівненько,

Посміхніться всі гарненько

Поверніться до гостей
 Привітайтеся (Добрий день)
 Тепер дружно повернулись
 Одне одному всміхнулись
 Сіли всі рівненько
 Попрацюємо гарненько

II. Актуалізація знань.

- Пригадаємо, яку тему ми почали вивчати на цьому тижні? (Пригоди краплинки)
- У яких трьох станах може бути вода? (рідкий, твердий та газоподібний)
- Яку тему дня ми розглядаємо сьогодні? (якою буває вода в природі)

III. Проблемне запитання

Чи знаєте ви якою ж буває вода у природі?

IV. Повідомлення теми та завдань уроку.

Тема нашого уроку: Для чого ми проводимо досліди. Дослід «навчи яйце плавати».

На уроці ми дізнаємося якою буває вода у природі, дізнаємося, за допомогою досліду, які властивості має прісна вода, та з'ясуємо чим прісна вода відрізняється від солоної.

V. Вивчення нового матеріалу. Способи вирішення проблемного запитання.

1. Практична робота. Визначення властивостей води

Зараз підійдіть всі до мене(на килимок), станьте в коло. Об'єднаємося в групи за трьома станами в яких може перебувати вода. (рідкий, твердий та газоподібний).

Перша група – рідкий стан

Друга група – твердий

Третя група – газоподібний

Кожна група підійдіть до свого столу

Пригадаємо правила поведінки під час проведення досліду.

- Починати роботу лише з дозволу вчителя
- Куштувати щось можна лише після дозволу вчителя
- Слідувати чітко вказаним інструкціям людини, яка відповідає за дослід
- Бути акуратним, уважним, відповідальним.

Зараз ми з вами з'ясуємо яка це прісна вода. Перед вами знаходиться ємність з водою

- Визначимо чи має вода запах. (Ні)
- Чи має вода смак. Візьміть ложечки і спробуйте воду на смак. (ні)
- В якому стані у нас вода? (в рідкому) отже вода текуча. Згодні? (так)
- Перевіримо воду на прозорість (вчитель кладе в воду яйце). Чи прозора вода?(так)

- Що відбувається з яйцем у воді? (воно потонуло)
- Перевіримо чи може прісна вода бути розчинником.
(вчитель обережно витягає яйце)
- Зараз вкиньте кожен по ложці солі та розколотіть воду. Що сталося з сіллю? (вона розчинилася). Отже, прісна вода може бути розчинником
(під час проведення досліду створюємо ментальну карту)
- Як ви гадаєте, чи можемо ми тепер назвати нашу воду прісною?(ні)
- А яка вона (солоня)
- Подивимося, що буде відбуватися з яйцем у солоній воді (воно не тоне)
- Запишемо результати досліду у зошиті ст..26

Фізкультхвилинка

- А де в природі ми можемо зустріти солону воду? (на морі)
- Прочитаємо текст у зошиті ст..26
- Мертве море, саме солоне з усіх морів. Воно знаходиться між Ізраїлем та Йорданією (на дошці фрагмент карти).
- Попрацюємо в парах. Знайдіть у вас під партами карти такі, як на дошці і спробуйте знайти на них Мертве море. (перевірка з дошки)
- Переглянемо відео про Мертве море. (відеоролик «Мертве море 3» до 00:01:55)

VI. Підсумок уроку .

- Якою ж буває вода у природі? (прісна та солоня)
- Що з'ясували під час досліду з яйцем? (у солоній воді яйце не тоне)
- Чи сподобався вам урок?
- Будемо ще проводити дослід?
- А для чого взагалі проводиться дослід? (щоб пізнавати світ цікавіше)

Тема: Грунт

Мета : Формувати уявлення про грунт, ознайомити зі складом ґрунту, його значенням. Розвивати навички дослідницької роботи, мислення, спостережливість, зв'язне мовлення, увагу, пам'ять. Виховувати бережливе ставлення до природи, інтерес до вивчення предмета, дружні взаємовідносини в колективі.

Обладнання : підручник «Я досліджую світ», склянки з водою, ґрунт, пісок, глина, лупа, пластикові горщечки, насінини соняшника, проектор, екран, ПК, відеоматеріал до уроку (Це наше і це твоє. Чорнозем. Що таке ґрунт?), маски героїв української народної пісні «Ходить гарбуз по городу».

Хід уроку

I. Ранкова зустріч

1. Привітання : Привітаєм сонечко!

Здрастуй, золоте!
Привітаєм квіточку!
Хай вона росте!
Привітаєм дощик!
Лийся, мов з відра.
Привітаєм друзів всіх!
Зичимо добра!

1. Знайомство. Вправа з м'ячиком.

- Це мій друг Сашко!
- Всі : Добрий день, Сашко.
- Кінцівка : Доброго ранку, друзі.

2. Щоденні новини:

- Який сьогодні день?
- Яке сьогодні число?
- Який місяць?
- А чому місяць назвали листопад?
- Яка тема нашого тижня? (Театр)
- Яку виставу ви готували? («Ходить гарбуз по городу»)
- Запрошуємо наших артистів на авансцену.

3. Інсценізація української народної пісні.

«Ходить гарбуз по городу».

- Діти, а що потрібно, щоб виростити такий гарний урожай овочів?
(На дошці прикріплюємо аплікацію: Сонечко, хмаринка, рослинка...)

II. Мотивація навчальної діяльності.

- Сьогодні ми дізнаємося, що таке ґрунт.

III. Робота над вивченням нового матеріалу.

1. Перегляд відеоролика «Що таке ґрунт?»
2. Практична робота.
 - Ми побуваємо з вами у ролі дослідників.

Дослід 1

Вкиньте грудочку ґрунту у воду. Що ви помітили? (Бульбашки). Про що свідчить цей дослід? (У ґрунті є повітря).

Дослід 2

Розмішайте ґрунт у воді. На самому дні осяде пісок, трохи вище буде глина, а зверху – ґрунт.

Дослід 3

Розгляньте зразки ґрунту через лупу.

- Якого кольору ґрунт? (Чорного). Чорного кольору ґрунтови надає перегній. Це рештки відмерлих рослин і тварин.

- Що ви помітили у ґрунті?

Висновок : ґрунт складається з піску, глини, перегною, у ґрунті є вода, повітря і мінеральні речовини.

IV. Фізкультхвилинка. « Вверх – вниз». Канал «З любов'ю до дітей».

V. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Гра «Правда – неправда» (використовуємо лего «6 цеглинок».)

- Ґрунт верхній родючий шар землі.
- У ґрунті ростуть рослини.
- Птахи живуть у ґрунті.
- Черв'яки живуть у ґрунті.
- Перегній надає ґрунтови чорного кольору.
- Перегній – це відмерлі рештки рослин і тварин.
- У ґрунті немає води і повітря.
- У ґрунті є пісок і глина.
- Найкращий ґрунт чорнозем.
- В Україні немає чорноземів.
- Якщо ґрунт буде поживним він дасть нам багатий урожай.
- Всі люди повинні берегти ґрунт.

- А навіщо берегти ґрунт?

(Для утворення шару ґрунту товщиною 18-20 см потрібно кілька тисяч років. А при недбалому господарюванні родючий ґрунт може швидко загинути).

2. Перегляд мультфільму «Чорнозем» («Це наше і це твоє»).

3. Робота з підручником.

- Розгляньте ілюстрацію.
- Як насінина стала соняхом?

4. Практична робота.

Посадимо насінинки соняшника у горшечки і будемо спостерігати, як розвиватиметься рослинка.

- Що потрібно, щоб виріс соняшник?

4. Складемо оповідання (з використанням лего).

Маринка з татом скопали грядку і висіяли насіння. Спочатку із ґрунту проклюнулися зелені листочки, потім з'явилися червоні квіточки. Рослинка поливав весняний дощик, зігрівало тепле сонечко із ясного голубого неба.

- Що потрібно рослинам для росту і розвитку?

5. Самостійна робота у зошитах.

- Що таке ґрунт?

- Позначте, які тварини живуть у ґрунті. (Взаємоперевірка у парах).

6. Загадки :

Зверху гірка. Знизу нірка.

Де тут двері? Де квартирка?

Ще й в оселі темнота

Це хатинка для ... (крота).

Сіренька, маленька, а хвостик, як шило. (Миша).

VI. Рефлексія.

- Що ми вивчали на уроці? Що таке ґрунт? Для чого потрібний ґрунт? З чого складається ґрунт? Де ми можемо бачити його у класі?

Вчитель:

Прикріпіть промінчики до сонечка на нашій аплікації, якщо вам сподобалось працювати на уроці, або прикріпіть краплинки до хмаринки, якщо було не дуже цікаво.

Протокол № 5

Назва методики: Діагностика рівня мотивації учнів до дослідницької діяльності (контрольна група) на контрольному етапі дослідження

Клас: 1-А

№ з\п	П.І. дитини	Запитання			Бали	Рівень
		1	2	3		
1	Ніна Б.	1	1	1	3	низький
2	Поліна Б.	4	2	3	9	високий
3	Артем Д.	1	1	2	4	низький
4	Владік Д.	3	3	2	8	середній
5	Яна Ж.	3	2	3	8	середній
6	Вова І.	2	1	1	4	низький
7	Богдан К.	4	2	4	10	високий
8	Дмитрик К.	2	2	2	6	середній
9	Женя К.	1	2	1	4	низький
10	Олеся К.	4	4	3	11	високий
11	Оксана О.	2	3	2	7	середній
12	Вітя К.	4	4	4	12	високий
13	Артем М.	1	1	1	3	низький
14	Мирослава Н.	2	3	2	7	середній
15	Микита П.	2	2	2	6	середній
16	Данило С.	2	2	2	6	середній
17	Лера Ф.	3	2	3	8	середній
18	Єдік Х.	1	2	1	4	низький
19	Оля Я.	4	4	4	12	високий
20	Олег Я.	1	1	1	3	низький

Протокол № 6

Назва методики: Діагностика рівня мотивації учнів до дослідницької діяльності (експериментальна група) на контрольному етапі дослідження

Клас: 1-Б

№ з\п	П.І. дитини	Запитання			Бали	Рівень
		1	2	3		
1	Назар І.	2	1	1	4	низький
2	Дарія Г.	3	3	3	9	високий
3	Максим Г.	2	2	2	6	середній
4	Ольга П.	3	3	3	9	високий
5	Олександр Л.	1	1	1	3	низький
6	Максим Д.	3	2	3	8	високий
7	Юлія Ц.	3	4	3	10	високий
8	Яна П.	2	3	2	7	середній
9	Аліна К.	1	2	2	5	середній
10	Настя Г.	2	2	2	6	середній
11	Ілона У.	1	1	1	3	низький
12	Олександр С.	2	1	2	5	середній
13	Настя Г.	3	4	4	11	високий
14	Богдан О.	2	2	1	5	середній
15	Артем М.	3	3	3	9	високий
16	Діана О.	2	1	2	5	середній
17	Максім К.	2	3	2	7	середній
18	Сергій С.	2	2	2	6	середній
19	Богдан С.	3	3	3	9	високий
20	Каріна Ш.	1	1	0	2	низький

Протокол № 7

Назва методики: Виявлення рівня організаційно-практичних умінь (контрольна група) на контрольному етапі експерименту

Клас: 1-А

№ з\п	П.І. дитини	Дослідницькі уміння						Загальний рівень
		Загальнологічні		Уміння спостерігати		Інформаційні		
		бал	рівень	бал	рівень	бал	рівень	
1	Ніна Б.	0	низький	4	низький	1	низький	низький
2	Поліна Б.	2	високий	13	високий	4	високий	високий
3	Артем Д.	0	низький	3	низький	1	низький	низький
4	Владік Д.	2	високий	14	високий	4	високий	високий
5	Яна Ж.	1	середній	6	середній	2	середній	середній
6	Вова І.	1	середній	2	низький	1	низький	низький
7	Богдан К.	2	високий	15	високий	3	середній	високий
8	Дмитрик К.	1	середній	5	низький	1	низький	низький
9	Женя К.	2	високий	7	середній	4	високий	високий
10	Олеся К.	1	середній	9	середній	2	середній	середній
11	Оксана О.	2	високий	11	середній	2	середній	середній
12	Вітя К.	0	низький	1	низький	1	низький	низький
13	Артем М.	1	середній	4	низький	2	середній	середній
14	Мирослава Н.	2	високий	10	середній	4	високий	високий
15	Микита П.	0	низький	4	низький	1	низький	низький
16	Данило С.	1	середній	7	середній	3	середній	середній
17	Лера Ф.	2	високий	13	високий	4	високий	високий
18	Єдік Х.	2	високий	10	середній	3	середній	середній
19	Оля Я.	1	середній	8	середній	2	середній	середній
20	Олег Я.	1	середній	9	середній	3	середній	середній

Протокол № 8

Назва методики: Виявлення рівня організаційно-практичних умінь (експериментальна група) на контрольному етапі експерименту

Клас: 1-Б

№ з\п	П.І. дитини	Дослідницькі уміння						Загальний рівень
		Загальнологічні		Уміння спостерігати		Інформаційні		
		бал	рівень	бал	рівень	бал	рівень	
1	Назар І.	2	високий	6	середній	4	високий	високий
2	Дарія Г.	0	низький	3	низький	2	середній	низький
3	Максим Г.	2	високий	13	високий	4	високий	високий
4	Ольга П.	1	середній	6	середній	3	середній	середній
5	Сашко Л.	0	низький	3	низький	1	низький	низький
6	Максим Д.	1	середній	7	середній	2	середній	середній
7	Юлія Ц.	2	високий	15	високий	4	високий	високий
8	Яна П.	1	середній	9	середній	3	середній	середній
9	Аліна К.	0	низький	2	низький	1	низький	низький
10	Настя Г.	2	високий	14	високий	4	високий	високий
11	Ілона У.	1	середній	6	середній	2	середній	середній
12	Сашко С.	1	середній	7	середній	2	середній	середній
13	Настя Г.	2	високий	14	високий	4	високий	високий
14	Богдан О.	0	низький	4	низький	1	низький	низький
15	Артем М.	2	високий	13	високий	4	високий	високий
16	Діана О.	0	низький	3	низький	1	низький	низький
17	Максім К.	2	високий	11	середній	2	середній	середній
18	Сергій С.	1	середній	2	низький	3	середній	середній
19	Богдан С.	2	високий	13	високий	2	середній	високий
20	Каріна Ш.	1	середній	9	середній	3	середній	середній